

't Seghen Waert

jaargang 32 aflevering 3

september 2013

uitgave van het
Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

Contact

't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

www.oudsoetermeer.nl; info@oudsoetermeer.nl

Ledenadministratie en bezorging: ledenadministratie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 58 28

Dagelijks bestuur

Bert van Eken, voorzitter@oudsoetermeer.nl, tel. 06 54346224

dhr. R.H.J. Kroeders, secretaris@oudsoetermeer.nl, tel. 06 12189712

dhr. F. Frankhuizen, penningmeester@oudsoetermeer.nl, tel. 06 19501072

dhr. M.L.P. Van Veen, penningmeester@oudsoetermeer.nl, tel. 079 3163165

Werkgroepen en commissies

Activiteitencommissie: activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 351 70 47

Archeologische Werkgroep: awz@oudsoetermeer.nl

Collectie en Archief: collectie@oudsoetermeer.nl

Commissie Historisch Erfgoed: che@oudsoetermeer.nl

Genealogische Werkgroep: gwz@oudsoetermeer.nl

Interviewgroep Sprekend Verleden: isv@oudsoetermeer.nl

Leesgroep Lastige Letters: paleografie@oudsoetermeer.nl

Werkgroep Bewegend Beeld en Geluid: wbbg@oudsoetermeer.nl

Bankrekeningnummers

Contributie: 61 30 92 007

Giften: 61 30 98 366

Colofon

Uitgave: Historisch Genootschap Oud Soetermeer; ISSN: 1384-7260

Redactie: P. Drapers, R. Grootveld, J. de Kler, R. Tousain, T. Vermeulen;

redactie@oudsoetermeer.nl

Vormgeving: R. Tousain

Afbeeldingen zijn afkomstig uit de collectie van Oud Soetermeer, tenzij anders vermeld.

Omslag: Aquarel van hofstede Meerzigt door J. Verheul, 1920-1922.

(Coll. Stadsarchief Rotterdam)

Inhoud

Van de redactie	1
Betrokken ambachtsheren en -vrouwen	2
De ambachtsheer van Zoetermeer	12
De erepoort: pracht en praal tijdens dorpsfeesten	16
Hofstede Meerzicht, Akkerlust en Visvliet	25
Dorpse schatten in de Nicolaaskerk	35

Van de redactie

De Open Monumentendagen zijn dit jaar op 14 en 15 september. Het thema is 'Macht en Pracht'. Vandaar dat deze uitgave gewijd is aan dorpse macht en pracht, met uitgebreid aandacht voor de ambachtsheerlijkheid Zoetermeer. De erepoort die jaren dienst heeft gedaan bij dorpsfeesten valt zeker onder het begrip 'pracht'. De eerste keer dat de poort werd opgericht is wellicht ter gelegenheid van het verdrijven van de Fransen in 1813 of de aankomst later dat jaar van prins Willem Frederik in Scheveningen.

Met wat fantasie mogen de panden met hun geschiedenis en hun bewoners door de jaren heen ook onder de noemer macht en pracht gerangschikt worden, hoewel de huidige pracht van 'Visvliet' wel met een korreltje zout moet worden genomen.

In aflevering 2 stond het interview met mevrouw C. van Viegen-Maaskant. Bij de inhoudsopgave is dus ten onrechte vermeld dat deze mevrouw 'Van Vliegen-Maaskant' zou heten en de trouwfoto komt uit de collectie van de familie Van Leen/Maaskant.

De laatste aflevering van 't Seghen Waert verschijnt in november. Kopij hiervoor graag voor 20 oktober.

Betrokken ambachtsheren en -vrouwen

Ronald Grootveld

Ambachtsheerlijkheid

Bij dorpse pracht, het thema van deze uitgave, ontkom je niet aan de pracht en praal die de bestuurders ten toon spreidden. Nu zal dat op dorpsniveau niet zo spectaculair zijn geweest als in de stad, maar de plaatselijke machthebbers zullen even zo goed de dorpelingen hebben willen imponeren, ter ondersteuning van hun bijzondere positie. Het bestuur van Zoetermeer en Zegwaart zag er tot 1795 geheel anders uit dan nu. Er was geen sprake van democratie, een gemeenteraad of gekozen bestuurders. De regionale overheid hield de touwtjes stevig in handen. Om een beter beeld hiervan te schetsen, moeten we terug naar de middeleeuwen.

Het graafschap Holland was in de middeleeuwen verdeeld in min of meer zelfstandige ambtsgebieden of ambachten, omdat de graaf niet het gehele gebied persoonlijk kon besturen. Plaatselijk werden gezaghebbers aangesteld, die ook een deel van de rechten van de graaf in leen kregen. Een ambachtsheerlijkheid was een gebied waarin de plaatselijke heer naast het genieten van allerlei voorrechten, ook recht mocht spreken. Overtredingen en onderlinge geschillen tussen inwoners konden in naam van hem berecht of beslecht worden.

In een hoge of vrije heerlijkheid had de heer ook de hoge rechtspraak: hij kon desnoods de doodstraf uitspreken. Zo'n heerlijkheid hield er dan, zoals bijvoorbeeld Benthuizen, ter afschrikking een galg op na.

Heerlijke rechten

De dorpen Zoetermeer en Zegwaart vormden vanaf ongeveer het jaar 1200 samen de kerkelijke parochie Zoetermeer en hadden een gezamenlijke kerk op de plaats van de huidige Oude Kerk aan de Dorpsstraat. De grens tussen de dorpen liep dwars over de Dorpsstraat, ter plaatse van de huidige Delftse- en Leidsewallen. Door de eeuwen heen zijn er geschillen geweest tussen de heer van Zoetermeer en die van Zegwaart over de rechten ten aanzien van de kerk. De heer van Zoetermeer bezat het zogenaamde collatierecht, het recht tot aanstelling van de priester en later van de predikant. Daarbij behoorden ook het benoemingsrecht van de koster en ander kerkpersoneel. In de 16e eeuw komt de schoolmeester daarbij, waarschijnlijk omdat dit ambt voortkomt uit door de kerk gegeven onderwijs. Deze rechten gaan mogelijk terug op de stichting van de kerk door de heer van Zoetermeer, ooit, ergens in de 11e eeuw.

De baljuw van Rijnland was hier de hoogste rechter. Lagere rechtspraak vond plaats in naam van de ambachtsheren, voor Zoetermeer en Zegwaart elk een

Op de kaart van Rijnland door Jan Dou uit 1647 staat de galg van de hoge heerlijkheid Benthuizen aangegeven.
(Coll. Hoogheemraadschap van Rijnland)

Een waarschijnlijk zeer geromantiseerde versie van Huize Croesinck in de middeleeuwen en een meer waarheidsgetrouwe 17e-eeuwse weergave door Jacob Lois.
(Coll. Stadsarchief Rotterdam 0033/1563)

andere. De heren konden daarnaast nog rechten doen gelden op een tiende van de opbrengst van de oogst, visserij- en jachtrechten en bovendien benoemden ze een groot aantal plaatselijke ambtenaren. De schout, secretaris en bode waren van hun benoeming afhankelijk, maar ook de predikant, de schoolmeester, de kerkmeesters en de turfmeters.

Alle schepenen en ambachtsbewaarders, werden door hen benoemd en bijvoorbeeld ook bierverkopers en grutters waren voor de ongestoorde uitoefening van hun beroep aangewezen op de ambachtsheer.

Heerlijke rechten werden vanouds door de graaf in leen uitgegeven aan personen die hij wilde belonen of van wie hij iets nodig had. Zijn vazallen beloofden hem "hulde en manschap", dat wil zeggen: bevestiging van zijn positie en militaire ondersteuning.

De ambachtsheerlijke rechten vielen na het overlijden van een ambachtsheer formeel terug aan de graaf, zodat deze ze opnieuw in leen kon uitgeven. Later werd het onversterfelijke erfleen ingesteld, waarbij de erfgenamen van de dode ambachtsheer de rechten van belening erfden. Na de afzwering van koning Philips II, die ook graaf van Holland was, vervielen de rechten aan de Staten van Holland, die vervolgens als leenheer optraden. Het recht op benoeming van bestuurders en op uitoefening van rechtspraak verdween met de Franse revolutie in 1795. Andere van oorsprong heerlijke rechten, zoals vis- en jachtrechten, bestaan soms nog steeds.

Adellijke families

De eerste ambachtsheren in Zoetermeer en Zegwaard waren leden van de familie Van Brederode. In 1281 wordt Florens van Brederode genoemd als ambachtsheer van Zegwaard en in 1360 komen we Dirk III van Brederode tegen als ambachtsheer van Zoetermeer. In Zegwaard kwamen de heerlijke rechten in 1321 door huwelijk in handen van de familie Van Egmond. In de periode 1370-1493 zullen zij zich regelmatig in het dorp hebben opgehouden want een jongere broer van de Heer van Egmond bouwde hier het Huis te Palenstein, een voor dorpse begrippen indrukwekkend stenen gebouw met een gracht er omheen. De Zoetermeerse heren, sinds 1432 de Van Swietens en vanaf 1500 de familie Cruesinck, hadden geen vaste verblijfplaats in het dorp. Hun belangen lagen vooral in Leiden, respectievelijk Den Haag. Of zij zich ooit, al dan niet in vol ridderlijk ornaat, in het dorp hebben vertoond, is niet ondenkbaar. Al was het alleen maar omdat Zoetermeer-Zegwaard langs de doorgaande weg Den Haag-Gouda lag. Hun meeste zaken zullen ze echter hebben laten waarnemen door een rentmeester. In de 16e eeuw was dat de plaatselijke schout.

Mondjesmaat, ook omdat de bronnen vaak ontbreken, is er informatie over directe bemoeienis van de ambachtsheren met hun dorpen. In 1528 bijvoorbeeld spant Sandrina van Cruiningen, weduwe van Jacob Cruesinck, een proces aan tegen Hendrick Jansz, de koster van Zoetermeer, die zij wegens wangedrag wilde ontslaan. Zij stapte namens haar zoon, de aankomende ambachtsheer, naar het Hof van Holland en won het proces. Uit 1566 weten we dat Charles van Bourgoigne, man van Johanna van Culemborg, ambachtsvrouw van Zegwaard, voor 18 gulden eten en drinken liet aanrukken met de “oppersten van den dorpe” toen hij de heerlijkheid in bezit nam en alle functionarissen bij hem de eed aflegden. In 1581 werd hij in de kerk van Zoetermeer-Zegwaard begraven en dat zal niet ongemerkt voorbij zijn gegaan. Ook zijn schoonzus, Louise van Croy, werd hier in 1585 begraven. Zij mocht zich door een eerder huwelijk met Maximiliaan van Bourgoigne markiezin van Veere en Vlissingen noemen en we mogen aannemen dat de begrafenis indrukwekkend zal zijn geweest.

Van een rechtleen naar een erfleen

Eveneens aan het einde van de 16e eeuw kreeg de familie Cruesinck (ook wel Croesing) het voor elkaar om van de heerlijkheid Zoetermeer een erfleen te maken, waarbij zij recht op vrouwelijke erfopvolging verkregen. Hendrik Cruesinck, heer van Benthuizen en ambachtsheer van Zoetermeer, werd al op zeer jonge leeftijd in naam van keizer Karel V in 1527 beleend met de heerlijkheid. Toen hij zijn einde voelde naderen, verzocht hij aan de Prins van Oranje of de Zoetermeerse rechten mochten vererven op zijn dochter. Zoetermeer was namelijk een zogenaamd “recht leen”, dat alleen op mannen kon overgaan.

Hendrik had weliswaar een zoon maar die was in februari 1581 risicovol gelegd in Vlaanderen. De prins adviseerde positief aan de Staten van Holland, mede omdat Hendrik hem bij zijn veldtocht in 1572 geldelijk had gesteund. Nog geen half jaar later deed zoon Jacob hetzelfde verzoek aan de Staten omdat zijn vader inmiddels was overleden. Er kwam weer een positief advies mits een schuld aan de Staten van fl.1200,- zou worden afgelost. Maar.... Jacob kwam om het leven in een grensstad in het zuiden. De prins van Oranje sprong in en pleitte voor opvolging door Sandrina Cruesinck, Jacobs zuster. Inmiddels hadden de Staten Generaal op 22 juli Filips II afgezworen als landsheer, dus op 15 januari 1582 viel Sandrina Cruesinck de eer te beurt om door Willem van Oranje zelf te worden beleend met Zoetermeer en Benthuizen. Zij bewoonde een fraai huis aan de Lange Vijverberg in Den Haag en was getrouwd met Gerard van Wijngaarden, raadsheer in het Hof van Holland en vanaf 1582 in de Hoge Raad. Hij zou het zelfs tot president van die Raad brengen.

De ambachtsheren en –vrouwen hadden natuurlijk vooral een financieel belang bij hun heerlijkheden en de geslachten die de rechten in Zoetermeer en Zegwaart bezaten, hadden ook altijd elders bezittingen. Benoemingen werden vaak schriftelijk afgedaan en als er echt iets aan de hand was, toog het dorpsbestuur naar de woonplaats van de heer om met hem te overleggen. Van tijd tot tijd liet de ambachtsheer echter zelf zijn gezicht zien in het dorp, met name wanneer

Jean de Bourgoigne, oom van de ambachtsheer van Zegwaart, liep in 1584 mee in de lijkstoet van Willem van Oranje. (Coll. Erfgoed Delft)

Reconstructie van het Huis ter Lips in Voorschoten in de 18e eeuw.
(Kobalt Museale producties en diensten)

jaarrekeningen moesten worden goedgekeurd. Van allerlei belastingen maar ook van de kosten van het dorp werd jaarlijks rekening en verantwoording afgelegd in de grootste publieke ruimte die Zoetermeer en Zegwaard hadden: de Oude Kerk. Uit de ondertekening van de rekeningen kunnen we opmaken dat met name in de eerste helft van de 17e eeuw de heren en vrouwen zich regelmatig in het dorp lieten zien.

Zoetermeer en Zegwaard even verenigd

Een toename van de belangstelling van de ambachtsheren voor hun dorpen ontstond in 1643, toen Jacob van Wijngaarden, al ambachtshere van Zoetermeer sinds 1595, de Zegwaardse rechten er bij kocht. Hij woonde met zijn familie voornamelijk op Huize Ter Lips in Voorschoten maar liet het vervallen Palenstein in de Dorpsstraat deels opknappen. Als grootzegelbewaarder van Holland had hij vanuit zijn huis aan de Lange Vijverberg in Haagse kringen veel invloed. Zijn zoon Carel volgde hem in 1651 op. Carel was katholiek en om die reden waarschijnlijk niet bedeed met openbare functies. Hij verbleef met zijn

vrouw en haar twee dochters uit een eerder huwelijk op Ter Lips en bestierde van daaruit Zoetermeer en Zegwaard maar ook Benthuizen en Wijngaarden, dat hij van zijn ouders had geërfd. In 1666 schonk hij de kerkmeesters van Zoetermeer-Zegwaard een luidklok met een diameter van meer dan een meter, waarop zijn familiewapen was aangebracht.

De klok die Karel van Wijngaarden aan Zoetermeer schonk scheurde in de Tweede Wereldoorlog maar werd hergoten en hangt sinds 1949 weer in de toren
(Foto auteur)

Het wapen van Zoetermeer boven de herenbank in de Oude Kerk. Links het familiewapen Van Aalst Schouten, rechts Van Reverhorst (Foto auteur)

Op 12 maart 1669 luidde deze klok meer dan een uur, toen Carels achternichte Catharina Sophia van Wijngaarden in Zoetermeer trouwde met Daniel Gleser, ambachtsheer van Middelburg (bij Reeuwijk). Carel overleed eind 1669 en zijn achterneef Daniel van Wijngaarden erfde onder andere Zoetermeer. Zegwaart ging naar Carels' schoonzus Everdina Antonia Sloet. Deze Daniel was een belangrijk man. Naast baljuw van Woerden en hoogheemraad van Delfland had hij een hoge positie in het landsbestuur en de Staten Generaal vaardigden hem zelfs af als ambassadeur naar de koning van Denemarken. Zou hij in Zoetermeer zijn geweest toen zijn dochter Catharina Sophia daar in 1672 hertrouwde met majoor Frederik van Liere, raadsheer bij het Hof van Holland? In ieder geval kreeg zij de inkomsten uit Zoetermeer als bruidsschat, toen geschat op 900 gulden, een behoorlijk jaarsalaris.

Zichtbare pracht

De volgende ambachtsheren van Zoetermeer en Zegwaart zagen hun heerlijkheden vanouds als beleggingsobject en het aantal eigenaren wisselde dan ook regelmatig. In Zegwaart is eigenlijk pas in 1750, met de aankoop door de familie Osy, weer sprake van structurele aandacht voor het dorp. Zoetermeer had van 1711-1741 Jacob du Mee als ambachtsheer. Hij kocht een groot huis in de

Dorpsstraat, ter hoogte van het huidige nummer 26, en benoemde zijn aangenomen zoon Govert du Mee in 1735 tot schout. In 1741 verkocht hij de ambachtsheerlijkheid Zoetermeer voor maar liefst 41.000 gulden aan Cornelis van Aalst, predikant te Kalslagen. Of het bewind van Du Mee met veel pracht en praal gepaard ging, weten we niet. Wel is een akte bewaard gebleven waarin getuigen verklaren dat hij de plaatselijke dominee, vader van zijn schoondochter, uitschold voor schobbejak...

Dominee Van Aalst kocht tien graven in het koor van de Oude Kerk, waarmee hij een grafkelder creëerde voor de ambachtsheren van Zoetermeer. Na zijn overlijden in 1758 ging de ambachtsheerlijkheid over op zijn achterneven Henricus en Gerardus van Aalst Schouten, die direct het grote huis van de schout aan de Dorpsstraat 1 kochten. Enkele jaren later deed Henricus zijn rechten over aan zijn broer, die in 1780 het perceel naast het huis er bij kocht. Daar zou later 't Oude Huis verrijzen. Aan zijn eigen huis bouwde hij in 1784 een fraaie "koepelkamer" aan de straatzijde. Ambachtsheer Gerardus manifesteerde zich dus nadrukkelijk in Zoetermeer. Zijn Zegwaartse collega Joan Osy deed het niet voor minder. Hij financierde de droogmaking van de Palensteinse polder en hield er naast het Huis te Palenstein een grote buitenplaats in Kralingen op na. Bij zijn overlijden in 1772 liet zijn zoon, ook een Joan, het wapenschild van zijn vader pontificaal in de Zegwaartse kerk ophangen, iets wat toen bij voorname families gebruikelijk was. Joan jr. ontving in 1781 zelfs de Oostenrijkse keizer in Zegwaart, toen die de Hollandse droogmakerijen bezocht. Gezamenlijk spanden de ambachtsheren zich in voor de nieuwbouw van de Oude Kerk aan de Dorpsstraat. De pracht van dit klassieke juweel, zoals het later zou worden genoemd, is vooral te danken aan de contacten van Joan Osy. Hij had zowel met de architect als met enkele kunstenaars al te maken gehad bij de bouw in 1778 van de door hem gefinancierde Sint Rosaliakerk in Rotterdam. Ter meerdere eer en glorie lieten de heren boven de speciaal voor hen en op hun kosten gemaakte herenbanken hun familiewapens plaatsen. Osy liet zijn wapenschild flankeren door banieren, Van Aalst Schouten plaatste naast het Zoetermeerse wapen zijn eigen wapen en dat van zijn vrouw Elisabeth van Reverhorst, afkomstig uit een chique Leidse familie.

Einde van de macht

De familie Osy kreeg allengs meer belangen in het Rotterdamse en de Zuidelijke Nederlanden en vestigde zich in het begin van de 19e eeuw in de buurt van Luik. Als in vroeger eeuwen deed een rentmeester hier de zaken af. Het Huis te Palenstein, dat zij in 1791 nog als fraai buitenhuis hadden laten herbouwen, keek leeg uit op het mooie park. Slechts zelden verbleef de familie nog hier, wellicht af en toe in de zomermaanden.

Gerardus van Aalst Schouten bleef met zijn vrouw aan de Dorpsstraat 1 wonen en ook zijn nakomelingen zouden daar tot ver in de 19e eeuw resideren. In 1814 moest de schout opgeven wie te lijden had gehad van de revolutie van 1795. Hij gaf aan dat de ambachtsheer slechts een zeer middelmatig inkomen genoot, zelfs beklagenswaardig was vanwege het gemis van zijn inkomsten als ambachtsheer en de verlaging van de waarde van de staatsobligaties. Een aanstelling door de regering zou voor deze man van “zedelijk en braaf karakter” een uitkomst zijn. Het zou er niet van komen want twee jaar later overleed hij. Zijn weduwe bleef echter in goeden doen achter door een erfenis van haar broer. Hun enige dochter trouwde met de latere burgemeester van Zoetermeer, Jacobus Bos. Vanaf die tijd bleven de allengs verminderende heerlijke rechten verbonden aan de familie Bos en sinds 1931, door het overlijden van burgemeester Frits Bos, aan de familie Visser. De Zegwaartse Osy's verkochten hun uitgebreide landerijen begin jaren (19)60 ten behoeve van de uitbreiding van Zoetermeer. De macht en pracht waren verleden tijd.

Het prachtige 18e-eeuwse huis van de ambachtsheren van Zoetermeer aan de Dorpsstraat 1 werd in 1870 als raadhuis in gebruik genomen.

Bronnen gebruikt voor dit artikel kunnen worden opgevraagd bij de auteur. Veel informatie is ontleend aan de leenregisters in het Nationaal Archief (archieven Graven van Holland en Leen- en Registerkamer) en de archieven van de ambachten Zegwaard en Zoetermeer. In eerdere publicaties van het Historisch Genootschap is al vaker aandacht besteed aan de ambachtsheren, bijvoorbeeld in Het Huis te Palenstein (1993) en Deez' beiden dorpen (2002).

Pagina 11:

Jacob Lois tekende in 1672 de wapens van de heren van Zegwaard en Zevenhuizen. Bovenaan links Van Egmond, rechts Van Swieten; midden De Bourgoigne. (Coll. Stadsarchief Rotterdam 0033/1563)

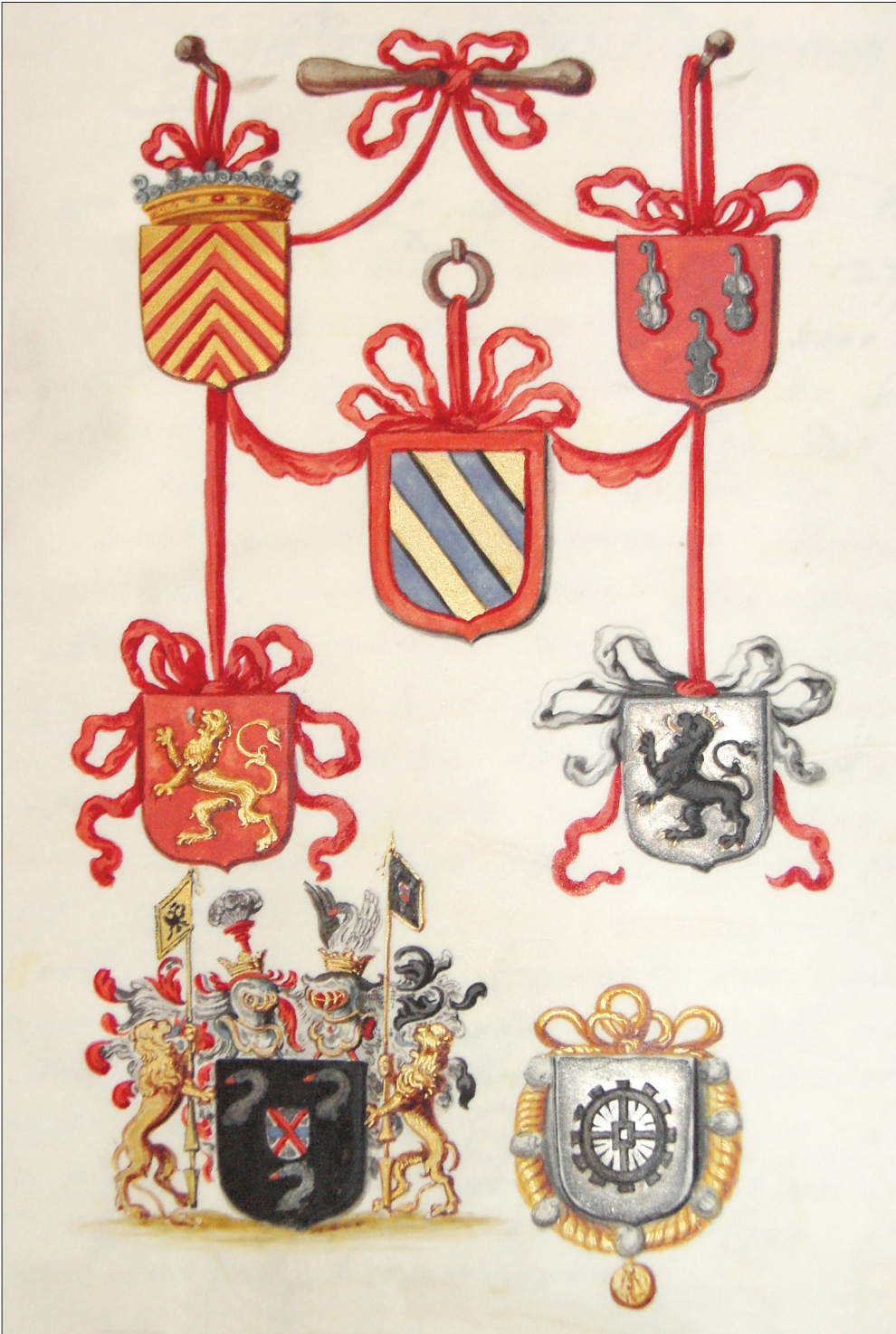

Overtuig uw relaties met professioneel beeld: zakelijk portret, werkproces, natuur, producten en vastgoed. Eigen luchtfotografie-vergunning.

energie in beeld
ardito

Meer weten? Kijk op www.ardito.nl
Ardito Fotografie - 079-3436003
info@ardito.nl

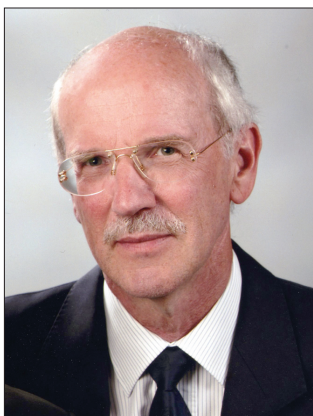
De ambachtsheer van Zoetermeer

Rob R. Visser

m.m.v. Frans Rijkaart, Nelleke van Wijk-Moers en andere leden van de Interviewgroep Sprekend Verleden

Het dorp Zoetermeer is vanaf de Middeleeuwen ontgonnen. Ondanks de groot-schalige ontwikkelingen van dorp en gemeente Zoetermeer in de twintigste eeuw, is nog goed te zien hoe de structuur zich ter plaatse in de loop der tijden heeft ontwikkeld. Mijn rechtsvoorgangers hebben gedurende vele generaties en tal van jaren de rechten van de heerlijkheid en hun daarin gelegen eigendommen als één bezitscomplex gekoesterd. Zij hebben ernaar gestreefd dat dit historische erfgoed zoveel mogelijk als één geheel aan volgende generaties kan worden doorgegeven, zonder daarmee de gerechtvaardigde belangen van nieuwe ontwikkelingen te willen belemmeren.

Zo is er steeds gepoogd de eigendommen zoals de Voorwegwetering (een hoofdwatergang van het Hoogheemraadschap Rijnland) als één geheel te behouden, zonder dat inbreuk wordt gemaakt op het gehele complex, dus met zo min mogelijk overkluisingen en zonder onnodige onderbrekingen, terwijl anderzijds aan de Nederlandse Spoorwegen en aan de Gemeente Zoetermeer het recht van opstal is verleend om bruggen te slaan over de Voorwegwetering ten behoeve van noodzakelijke verkeersverbindingen in het openbaar belang. Sinds 25 januari 2013 is de Ambachtsheerlijkheid Zoetermeer bij notariële akte aan mij overgedragen. Hoe kwam ik hierin verzeild?

Visser en Bos

Mijn vader Arie Visser is op 6 december 1915 te Zoetermeer geboren op de boerderij Nabij, thans Rijksmonument, aan de Eerste Stationsstraat 84. De boerderij met agrarische grond in Zoetermeer was in bezit van mijn grootvader Rocus, geboren 18 juli 1883 te Zoetermeer. Mijn grootvader had meerdere broers en zusters onder wie Hugo (*1887) en Catharina Elisabeth (*1894). Catharina Elisabeth was getrouwd met Frédéric Sophie Guillaume Bos, burgemeester van Zoetermeer en Zegwaard, tevens ambachtsheer van Zoetermeer. Zodoende zijn de families Bos en Visser aan elkaar gelieerd.

Door het overlijden van burgemeester Bos in 1931 verkreeg mijn oudtante Catharina Elisabeth de ambachtsheerlijkheid die vervolgens overging op haar

dochter Maria Bos. Aangezien mevrouw Bos geen kinderen had is de ambachtsheerlijkheid met bijbehorende percelen op 9 december 1969 overgedragen aan de oudste zoon van Hugo, Robbert Charles Visser. Op zijn beurt bleef Robbert kinderloos. Robbert (*1938) woont sinds 1967 op Park Leeuwensteijn te Voorburg. Hij is mijnbouwkundig ingenieur en heeft onder meer voor Shell in Venezuela gewerkt. Hij heeft de ambachtsheerlijkheid met bijbehorende percelen op 25 januari 2013 aan mij, zoon van Arie Visser, overgedragen.

Mijn vader heeft in 1939 de boerderij Nabij verlaten en is tabaksplanter in Deli Sumatra geworden. Na de Japanse aanval op Pearl Harbor in december 1941 en de daarop volgende bezettingen van Britse, Franse en Nederlandse overzeese gebieden werd vader Arie begin 1942 door Japanse strijdkrachten krijgsgevangen gemaakt. Vervolgens werd hij gedwongen deel te nemen aan de aanleg van de beruchte Birma - Siam spoorweg. In 1945 werd vader in Saigon, in voormalig Frans Indo China bevrijd door Amerikaanse strijdkrachten.

Robert (Rob) Rocus Visser in Deli en Hilversum

In 1946 werd vader naar Nederland gerepatriëerd en leerde hij mijn moeder Fokeltje Groenier kennen met wie hij in februari 1947 trouwde. Op 2 mei 1948 werd ik in Hilversum geboren. Vader was inmiddels naar voormalig Nederlandsch-Indië teruggekeerd waar hij wederom als tabaksplanter werkte. Van 1948 tot 1958 verbleef ik, met onderbrekingen voor verlof in Nederland, samen met mijn ouders in Deli. Nadat de Indonesische regering Soekarno eind 1957 alle Nederlandse ondernemingen in Indonesië had genationaliseerd, werden wij gedwongen Indonesië te verlaten. Daarna hebben wij in het huis van

mijn moeder in Hilversum gewoond, waarna vader zich inkoocht in een houtzagerij en houthandel in Dordrecht. De lagere school heb ik in Indonesië en Hilversum afgemaakt. In 1967 behaalde ik het eindexamen Hogere Burgerschool B, waarna ik de Administratieve en Economische studierichting aan de Koninklijke Militaire Academie voltooide. Als beroepsmilitair heb ik functies vervuld in Nederland en Duitsland. In 2004 heb ik in de rang van kolonel de actieve dienst verlaten.

De heer ir. R.Ch. Visser in de bank van de Zoetermeerse ambachtsheren in de Oude kerk (Foto Aat Hoogland, 1989)

Ambachtsheer

Zoals gesteld, in 2013 heb ik de ambachtsheerlijkheid Zoetermeer verkregen. Ik bezit het water van de Voorwegwetering en een deel van de Grote Dobbe. Met de gemeente Zoetermeer heb ik een goede relatie ontwikkeld. De gemeente is zich van mijn rechten bewust. Voor particulieren ligt het wat ingewikkelder. Voor hen is niet altijd duidelijk dat om een brug over de Voorwegwetering aan te leggen een recht van opstal is vereist. Ik probeer samen met de gemeente hierin duidelijkheid te verschaffen zodat de gemeente bij vergunningen ook duidelijk naar mijn rechten verwijst. Vooral met de plannen van de omloop om de Grote Dobbe en het Stadsforum heb ik veel contact gehad met de gemeente. Dit kost tijd en energie. Ik heb gesprekken met voormalig burgemeester Waaijer en de verantwoordelijke wethouder gevoerd. Het kost allemaal tijd natuurlijk, je moet ook de stukken voorbereiden, er zijn voorstellen en je probeert in goed overleg tot een overeenkomst te komen, waarbij zowel het gemeentebestuur als de ambachtsheer zich prettig voelt. De gemeente is daar heel plezierig in geweest. Ze hebben hun eigen belangen absoluut niet uit het oog verloren, maar ze zagen wel in dat het redelijk moest zijn. In goed overleg zijn we tot overeenstemming gekomen.

WITGOED SERVICE

D. den HOLLANDER v.o.f.

REPARATIE EN VERKOOP VAN:
WASMACHINES
WASDROGERS
KOELKASTEN
KOOK / BAKAPPARATUUR

Tel. 079 - 361 01 91
Lenastroom 2 - 2721 BT Zoetermeer
Fax 079 - 361 30 55

Voor wat het waard is

Een projectontwikkelaar heeft bij een project aan de Voorwegwetering de eigendomsrechten van de ambachtsheer genegeerd. Dit heeft geleid tot een procedure die helaas nog steeds niet is afgerond. Met de gemeente heb ik afgesproken dat onze contacten intensiever zullen zijn om dit soort geschillen te voorkomen. Uit dien hoofde is de ambachtsheerlijkheid toch wel een last. Aan de andere kant heb ik gevoel voor historie. Ik vind het bijzonder dat een gemeente als Zoetermeer nog een ambachtsheer heeft. Nederland is niet zo zuinig op haar cultuurhistorie. Ook vanuit dat oogpunt hoop ik dat de ambachtsheerlijkheid behouden blijft en dat mijn zoon Alexander te zijner tijd de ambachtsheerlijkheid overneemt. Het is aardig om je “heer van Zoetermeer” te mogen noemen, voor wat het waard is natuurlijk.

Huize Nabij, de herenboerderij van de familie Visser aan de Eerste Stationsstraat, 1934
(Coll. R.R. Visser)

De Erepoort: pracht en praal tijdens dorpsfeesten

Jan van der Velde

Op 30 november 2013 wordt herdacht dat tweehonderd jaar geleden prins Willem Frederik van Oranje-Nassau - de latere koning Willem I – aankwam in Scheveningen. Het is tevens de start van de viering van 200 jaar Koninkrijk. Ook in het verleden leidde het zoveel jarig bestaan van het Koninkrijk tot feestelijkheden op veel plaatsen in Nederland. Het tweelingdorp Zoetermeer-Zegwaard niet uitgezonderd, zo blijkt uit een bericht in de Leydse Courant van 25 november 1863, (bijna) vijftig jaar na de aankomst in het vissersdorp: 'Uit Zoetermeer meldt men ons het volgende: Het feest der herstelling van Neèrlands onafhankelijkheid werd op den 18den November jl. in de gemeenten Zoetermeer en Zegwaard met grote geestdrift en luister gevierd.¹

Des morgens te half tien ure verzamelde de schooljeugd zich in het fraai gedecoreerde schoollokaal, in tegenwoordigheid der autoriteiten en verdere genodigden. De hoofdonderwijzer de heer Noordijk hield ene kernachtige redevoering, waarna de kinderen toepasselijke liederen aanhieven, op chocolade en krentenbrood onthaald werden, en tevens feestprenten en feestliedjes ontvingen.

Intussen hadden ruim vijftig ingezetenen zich gereed gemaakt, om een gekostumeerde optocht te houden, voorstellende de intocht van de prins van Oranje te 's Gravenhage. Dertig van hen waren te paard en twintig te voet. De Prins, voorgesteld door de heer Tyhaar, werd met zijn gevolg aan de naar Stompwijk gelegen grens der gemeente plechtstatig ingehaald en vandaar, met een muziekcors aan het hoofd, naar de kom van het dorp geleid. Hierop reed de stoet de gemeente in hare ganse uitgestrektheid rond, en verdiende ten volle de algemene goedkeuring welke hem ten beurt viel.

De erepoort van 1813, gebruikt in 1908 bij het tienjarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina.

De erepoort bij het tienjarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina gezien vanaf de Zegwaartse zijde.

De oudste schoolkinderen, zestig in getal, met oranje-kleur versierd en met oranje-vaandeltjes (een feestgave van de heer Bontenbal en andere belangstellenden) in de hand, begaven zich onder aanvoering hunner onderwijzers naar de huizen van enigen der voornaamste ingezetenen, waar zij verscheidene liederen zongen, en rijkelijk met lekkernijen begiftigd werden. De burgemeester van Zoetermeer, de heer jonkheer Clifford, die niet in de gemeente zelve woonachtig kan zijn, ontving de jeugdige feestelingen op de buitenplaats Akkerlust van den heer Augustijn, lid van den gemeenteraad en sprak hen op hartelijke en hoogst gepaste wijze toe. Z.E.A. (Zijn Edelachtbare) verklaarde onder anderen, dat het uit hun gedrag op rijperen leeftijd krachtig moest blijken, dat zij dezen heuglijke dag niet alleen bijgewoond, maar ook nooit vergeten hadden. De heer Clifford

nodigde ten slotte alle aanwezigen uit een luid: "leve de Koning" aan te heffen, waarmede allen met geestdrift instemden.

De deelnemers aan de gekostumeerde optocht verenigden zich als nu op het raadhuis te Zoetermeer, waar de burgemeester zich in hun midden begaf en menige toast aan het vaderland en het geliefde stamhuis van Oranje werd toegewijd. De illuminatie, die het feest besloot en uit lampions en Chinese ballons bestond, mocht met recht algemeen genoemd worden. Op last van het gemeentebestuur van Zoetermeer was ene zeer schoon geschilderde erepoort, die eigenaardig genoeg 50 jaar geleden tot viering onzer verlossing het eerst dienst had gedaan, weder in orde gebracht en des avonds schitterend verlicht.

Ook trokken vele woningen van particulieren door smaakvolle verlichting zeer de aandacht, zoals die van de ambachtsheer en oudste wethouder de heer J. Bos, van den gemeentesecretaris en ontvanger de heer J. Molenaar, van de wethouder in Zegwaard, de heer Hoefsmit, van de heer D. Bontenbal en vele ande-

ren. Te zeven ure bewoog de optocht zich weder tussen een grote menigte toeschouwers, ook van elders opgekomen, en bracht serenades aan den burgemeester en verdere leden van het bestuur. Tot laat in den nacht duurde het feest voort, dat zich niet alleen door de grootste eendracht en tevredenheid heeft gekenmerkt, maar waarbij het ook verscheidene malen duidelijk bleek, dat er in de gemeente de levendigste sympathie bestaat tussen het bestuur en de ingezetenen. Ook bijzonder door die overeenstemming zal het ongetwijfeld de aangenaamste herinnering achtergelaten hebben.'

Over de viering in Zoetermeer-Zegwaart van het honderdjarig bestaan van het Koninkrijk op woensdag 13 augustus 1913 meldt het Rotterdams nieuwsblad: 'Nadat Dinsdagavond in de verschillende kerken godsdienstoefeningen gehouden waren en aan de behoeftigen dezer gemeente een feestgave verstrekt werd, werden Woensdag de Onafhankelijkheidsfeesten gevierd. Des morgens had een optocht plaats van 670 kinderen der verschillende scholen, terwijl daarna een historische optocht gehouden werd, voorstellende de Republiek der Vereenigde Gewesten (1780-1795), Bataafsche Republiek (1795-1806) Tijd der inlijving (1810-1813), Koninkrijk der Nederlanden (1813-1815), het geheel bestaande

De bewoners van Den Hoorn bij het eeuwfeest van de onafhankelijkheid in 1913. Midden op de weg hun erepoort.

uit ongeveer 140 personen, waarvan 87 te paard.

Door het slechte weer des morgens konden de zangnummers welke door de schoolkinderen op verschillende plaatsen ten gehore gebracht zouden worden slechts gedeeltelijk uitgevoerd worden. 's Middags konden op het terrein nog meer spelen en wedstrijden gehouden worden, waarbij door de harmonievereen. "Kunst en Vriendschap" een uitvoering gegeven werd. De feestelijkheden werden besloten met een vuurwerk doch ook dit kon door het minder gunstige weer niet tot zijn recht komen.

Als een bijzonderheid mag nog wel vermeld worden dat bij deze feestelijkheden een Erepoort gebruikt is, die reeds in het jaar 1813 voor hetzelfde doel dienst gedaan heeft.²²

Gelet op bovenstaande berichtgeving moet de erepoort in Zoetermeer wel een opmerkelijke zijn geweest. Menig (amateur) historicus herbevestigt ook in de periode daarna de zorgvuldigheid waarmee het Zoetermeers gemeentebestuur met de erepoort is omgegaan. Het mooist is de beschrijving in het Streekleesboek ten dienste van de lagere scholen in Rijn-, Delf- en Schieland: 'Op de plaats, waar in 1795 de vrijheidsboom stond, werd toen een erepoort opgericht. Of de mensen blij waren? Er wordt verteld, dat zij dansten, tot de schoen-

De erepoort aan Den Hoorn in 1913.

HENNEKEN BV

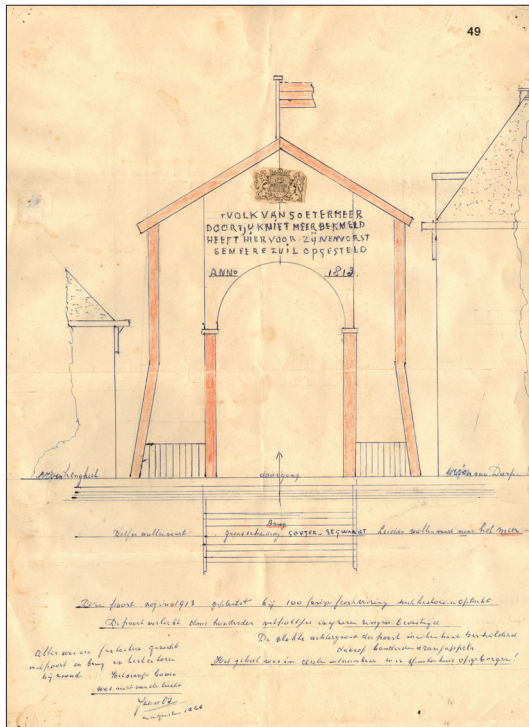
Professionele verhuizers van huis uit.

- Particuliere verhuizingen
- Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- Nationale- en internationale verhuizingen
- Verhuishwinkel
- Verwarmde en beveiligde inboedel-/archiefofslag

Goudstraat 51
2718 RD Zoetermeer
Telefoon: +31 (0)79-361 13 68
E-mail: info@henneken.nl
Internet: www.henneken.nl

 **ERKENDE
VERHUIZERS**

Reconstructie van de Zoetermeerse erepoort uit 1913 door timmerman Jan van Os, in de jaren (19)50.

daar heeft men getoond hoe diep de liefde voor het Doorluchte Stadhuis van Oranje geworteld zit, ook daar is 31 Augustus het bewijs geleverd; dat de meerderjarigheid van Koningin Wilhelmina, van onze Koningin, met vreugde werd begroet.

Ook zonder die verlichting was de versiering van de gemeente prachtig, fraaie erepoorten en –bogen waren door de feestcommissie opgericht; ook een poort, geplaatst aan ‘den Hoorn’ en opgericht en bekostigd door de bewoners van dat gedeelte der gemeente, trok aller aandacht. Kosten noch moeite waren ontzien; in geen jaren had ‘den Hoorn’ zoveel bezoek gehad.” Ook in 1908 is de erepoort opgericht³. Vermoedelijk ter gelegenheid van het bezoek van het koninklijk echtpaar aan Boskoop op 20 maart in dat jaar. De tocht ging per automobiel en kwam op de heenweg onder meer door Zoetermeer, Zegwaard en Benthuizen. ‘Langs de smalle kronkelende polderwegen, dwars over het lage polderland met zijn wijd nevelig verschiep, waarboven een strakgrijze lucht zich welfde. In alle dorpen waar de stoet doorkwam, waren de vlaggen uitgestoken en was heel de bevolking op de been om de Koningin en den Prins te groeten. Jammer dat de

zolen losraakten en er waren er, die onder de erepoort in zwijm vielen. ’t Was de tegenhanger van de vreugde van 1795! Die erepoort werd in 1913 bij de viering van het eeuwfeest van Nederlands Onafhankelijkheid nogmaals gebruikt. Ook toen is er braaf gefeest. De erepoort heeft men nog steeds als herinnering bewaard.’

Het komt nu over of de erepoort slechts bedoeld was om maar één keer in de honderd jaar opgesteld te worden. Wellicht ligt het romantisch nationalisme, zo populair aan het einde van de negentiende eeuw, aan de basis van deze indruk. Maar de indruk is onjuist. De erepoort is tot 1913 regelmatig gebruikt. Zoals uit het bovenstaande blijkt al in 1863. Maar in iedere geval ook in 1898: “Ook de gemeenten Zoetermeer-Zegwaard hebben hun feesttooi aangetrokken, ook

auto's zoo snel reden, dat ze al voorbij waren, voordat de mensen en de schoolkinderen langs de weg de tijd hadden om in het voorste gesloten rijtuig de Vorstelijke personen te herkennen. Voor velen was dit een grote teleurstelling.⁴ Niet één keer per eeuw, maar regelmatig, als er iets in het tweelingdorp te vieren was, werd de erepoort uit de opslag gehaald en opgeknapt, kan de conclusie luiden. Soms zelfs met meer dan een erepoort in het dorp.

Minder duidelijk is hoe de erepoort in 1813 werd gebruikt. Nadere gegevens ontbreken. Ook een eerste onderzoek in het gemeentearchief levert geen datum van feestelijkheden op. Pas op het einde van dat jaar moet dat plaats hebben gevonden; maar in december begon een strenge winter. Bovendien versloegen Franse troepen op 24 november van dat jaar bij Woerden nog een Hollands legertje met de volgende verliezen aan Hollandse zijde: 21 doden, 21 gewonden en 33 krijgsgevangenen. Geen gunstige omstandigheden om uitgebreid te feesten.

Wel kan in het gemeentearchief het gegeven worden gevonden dat er rond die tijd al een erepoort heeft bestaan. In antwoord op het bericht dat Soeverein Vorst prins Willem Frederik de titel en waardigheid van Koning der Nederlanden op 30 maart 1815 zal aanvaarden, schrijft het gemeentebestuur van Zoetermeer aan de Gouverneur van Zuidholland dat dit gebeuren uitgebreid gevierd zal worden. Daaronder 'Dat de lampions, die van de illuminatie der eerepoort nog overig zijn te dezer gelegenheid ten koste der Gemeente zodanig zullen worden geemployeerd, als met het oogmerk dezer plegtigheid meest geschikt zal zijn.'

Wellicht zullen wij evenwel nooit aan de weet komen, hoe de politieke omwenteling in het najaar 1813 in Zoetermeer-Zegwaart werkelijk is ontvangen.

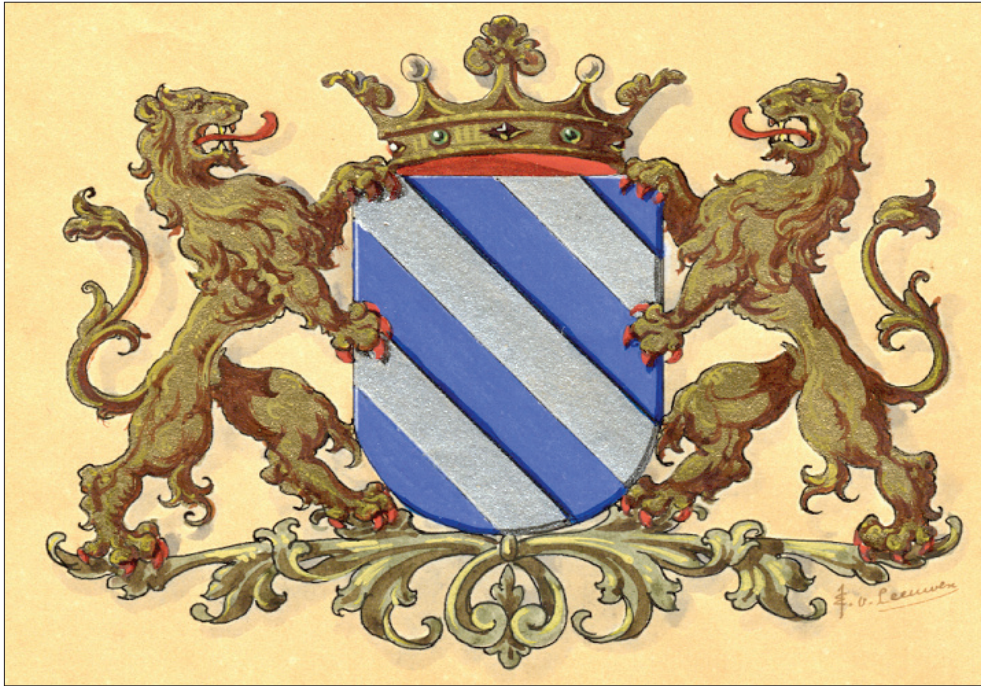
Noten:

¹ Met enigszins aangepaste spelling

² Uit Rotterdams Nieuwsblad van 16 augustus 1913

³ Het Nieuws voor Zoetermeer Zegwaart., juli 1913

⁴ Aldus het Algemeen Handelsblad van 20 en 23 maart 1908 over het bezoek

Het wapen van Zegwaart (boven) en Zoetermeer (onder).
(coll. Gemeentearchief Zoetermeer)

Bronnen:

Archief Gemeentebestuur Zoetermeer 1813-1939. nr. 1, 10, 35, 371, 373.

www.leiden.courant.nu

www.oudsoetermeer.nl

www.kranten.kb.nl

Hoefnagel, P.G., Zoetermeer een Hollands tweelingdorp. Zaltbommel: Europese Bibliotheek, 1980

Kler, J. de, Feesten in Zoetermeer, Zoetermeer: HGOS/Gemeente Zoetermeer, 2006

Schulten, K. 1813 Oranje Boven! Holland is vrij! Den Haag: De Nieuwe Haagse, 2013

Schulten, K.. Plein 1813 Het Nationaal Monument in Den Haag. Den Haag: De Nieuwe Haagse, 2013

Streekleesboek ten dienste van de lagere scholen in Rijn-, Delf- en Schieland. Purmerend: Uitgeverij J. Muusses

Velde, J. van der, Vorstelijke inhuldiging vanuit dorpsperspectief. Zoetermeer: Gemeente Zoetermeer, 2013

Veldhuizen, W.J., Zoetermeer zoals het was in het begin van deze eeuw. Zoetermeer: HGOS, 1995

The advertisement for 'The Old Pal' pub features a photograph of the interior, showing patrons and staff. The logo 'The OLD PAL' is prominently displayed in the top left. Below the logo is a stylized illustration of a man in a hat. The text 'pub eetcafé THE OLD PAL waar je oude vrienden hebt, en nieuwe vrienden maakt' is centered. A large '€10,-' voucher is shown, with 'waardevoucher' written to its left and 'geldig tot 31 december 2013' to its right. The 'OLD PAL' logo is also present on the voucher. Below the voucher, the 'Algemene voorwaarden' (General conditions) are listed.

pub eetcafé
The Old Pal
oostwaarts 4
Stadshart - Zoetermeer
079 342 58 55
www.theoldpal.nl

pub eetcafé THE OLD PAL waar je oude vrienden hebt, en nieuwe vrienden maakt

waardevoucher **€10,-** geldig tot 31 december 2013

OLD PAL

Algemene voorwaarden
De voucher - advertentie is inwisselbaar op zondag t/m donderdag
De voucher - advertentie is geldig tot 31 december 2013
In te leveren bij een minimale besteding van € 50,-
De voucher is niet inwisselbaar tegen contanten
Voucherbedrag wordt in mindering gebracht op het totale bestedingsbedrag.

Hofstede Meerzicht, Akkerlust en Visvliet

Botine Koopmans

Hofstede Meerzicht, een icoon van dorpse macht en pracht

Volgens een beschrijving uit 1746 was de Driemanspolder ‘niet alleen zeer aanzienlijk door deszelfs vrugtbare Zaa- en Weilanden, maar ook door de vermaaklijke Buitenplaatzen en schoone Boeren-woonungen [...]’. Eén van die ‘vermaaklijke Buitenplaatzen’ was hofstede Meerzicht aan de Voorweg.

Aan de Voorweg verschenen in de loop van de zeventiende en achttiende eeuw weelderige buitenplaatsen voor de rijke stedelingen die de drukte van de stad wilden ontvluchten en wilden genieten van het ongecompliceerde boerenland. De eerste was het landhuis Meerzicht, dat in 1677 gebouwd werd in opdracht van de uit Delft afkomstige regent Jacob Thierens. Thierens was als participant betrokken geweest bij de droogmaking van de Driemanspolder en zal zich aangetrokken hebben gevoeld door het nieuwe polderlandschap.

Aquarel van hofstede Meerzicht door J. Verheul, 1920-1922. Er is nog geen buitentrapp en de ramen zijn voorzien van een achttiende-eeuwse roedeverdeling.
(Coll. Stadsarchief Rotterdam)

Hofstede Meerzigt in verval. (Foto J. du Clou)

Op het perceel stond al een boerderij die waarschijnlijk uit 1672 dateert, net na het sluiten van de dijken rond de polder. Thierens liet het landhuis voor de boerderij plaatsen. Buitenplaatsen zijn vaak ontstaan uit een boerenhofstede. De boer had als taak de hofstede en de landerijen te beheren en wanneer de eigenaar kwam, zijn verblijf zo aangenaam mogelijk te maken. Op de plattegrond van Meerzigt is duidelijk te zien dat het landhuis later is gebouwd omdat het iets schuin ten opzichte van de boerderij staat. Dat komt omdat het landhuis evenwijdig aan de Voorweg is gesitueerd, terwijl men bij de bouw van de boerderij de kavelinrichting heeft aangehouden.

Het landhuis

Wie de bouwmeester is, is niet bekend maar het in classicistische stijl uitgevoerde landhuis vertoont veel overeenkomsten met de architectuur van de Amsterdamse bouwmeester Philip Vingboons. Karakteristiek voor zijn gebouwen zijn de halsgevels met gebeeldhouwde klauwstukken aan weerszijden, guirlandes en een driehoekig fronton in top. Deze ornamenten heeft Meerzigt ook: twee klauwstukken, een fronton en een guirlande, al is de laatste die zich boven de ingang op de verdieping bevond, verdwenen. Verder sieren twee bollen met

acanthusbladeren de hoeken van het dak. Wat Meerzigt een uitgesproken authentiek karakter geeft, zijn de houten kruiskozijsen met luiken en glas-in-lood. Zij zijn na de restauratie in de jaren zeventig van de vorige eeuw weer teruggebracht. De voor de restauratie aanwezige vensters dateerden uit de achttiende eeuw met de karakteristieke kleine ruitjes in de bovenlichten. Wel waren voor een deel de oorspronkelijke zeventiende-eeuwse raamstijlen bewaard gebleven. De hoofdingang bevindt zich op de verdieping en is bereikbaar via een trap. Deze trap is een reconstructie, evenals het houten toegangshek tot het erf aan het einde van de oprijlaan. Merkwaardig genoeg was er geen trap en bevond de ingang zich dus onbereikbaar hoog in de gevel. Of dat in de tijd van Jacob Thierens ook zo was, is niet bekend. In ieder geval leidt de ingang naar de gang tussen de beide herenkamers. Hier, in deze deftige intieme kamers verbleef de regentenfamilie en keek men uit over de lange oprijlaan naar de Voorweg. Daarachter lag het water van het gebied Buitenweg dat pas in 1767-1772 werd droog-gemaakt. Naar dit uitzicht verwijst waarschijnlijk de naam Meerzigt. De houten vloeren en de balkenplafonds zijn uit de bouwtijd bewaard gebleven. Hieronder liggen de souterrainkamers die voor huishoudelijk gebruik dienden. De souterrainkamers, de herenkamers en de zolder erboven zijn bereikbaar via een originele houten spiltrap uit de bouwtijd.

De boerderij

De boerderij die achter het landhuis staat, heeft een rieten kap. Aan de rechterkant bevinden zich een zomerhuis en een uitgebouwde melkkelder met een zoldertje erboven. In het voorste gedeelte, vlak achter de souterrainkamers van het landhuis, bevindt zich de woonkamer van de boerderij. Deze bevat een mooie, met een bloemstilleven beschilderde schoorsteenmantel. Het stilleven is een reconstructie op basis van bewaard gebleven restanten die men bij de restauratie achter het behang had aangetroffen. Achter de woonkamer is de stal. In het kamertje op de steekzolder boven de stal sliepen de knechten. Twee houten bedden herinneren hier nog aan. Bij de boerderij horen drie hooibergen en een wagenschuur.

De bewoners

Jacob Thierens heeft niet lang van Meerzigt kunnen genieten. Hij stierf al in 1678. Zijn broer Hendrick erfde het buitenverblijf en na zijn dood in 1693 ging Meerzigt over in handen van zijn dochter Margaretha Thierens. Zij was getrouwd met Johannes van den Bosch. In 1728 werd de Rotterdamse familie Van Teylingen eigenaar. Zij waren de laatste regenten op deze plaats en toen zij Meerzigt in 1740 verkochten aan de boer Gerrit Michiel de Kok, verdween de landhuisfunctie. Meerzigt werd een volledig boerenbedrijf. De Kok was de eerste van een reeks vooraanstaande boerenfamilies op Meerzigt. Na hem kwamen

de families Van den Bosch, Boonekamp en als laatste Groenewegen. Dat Meerzigt in de achttiende eeuw al geen echte buitenplaats meer was maar een boerderij, signaleerde ook 'De Nederlandsche Stad- en Dorp-beschryver' in 1799: 'Moest men voorheen in Zoetermeer aanmerken, de Capitaalen Buitenplaatsen, die, vooral aan den Voorweg, aldaar gevonden wierden; thans zyn dezelve alle weg gebrooken en in aanzienlyken Bouwmanswoningen veranderd, onder welke men er nog twee aantreft die de naamen dier oude plaatze voeren, (...), naamlyk Cromwijk, en Meerzigt.'

De laatste bewoners, de familie Groenewegen, hebben het nooit als iets bijzonders ervaren om in zo'n monumentaal gebouw te wonen. Het landhuis was in de jaren zestig behoorlijk in verval geraakt en bood voor wie er gevoelig voor was, een romantische aanblik. Henricus Groenewegen zei altijd: 'Ik hoop dat ik iets moois kan achterlaten' en met mooi bedoelde hij dan nieuw.

In gemeentehanden

In 1968 werd hofstede Meerzigt op de rijksmonumentenlijst geplaatst. Het verval schreed verder en haast was geboden om de hofstede nog te kunnen redden. Het toenmalige ministerie van CRM had Meerzigt al als rampgeval aangemerkt. In 1972 kocht de gemeente de hofstede van de familie Groenewegen en in 1977 startte een omvangrijke restauratie onder leiding van architect Piet van der Sterre waarbij Meerzigt geheel in oude luister werd hersteld. In de eerste bouwvergadering op 12 oktober 1977 werd enigszins verwijtend geconstateerd dat de laatste bewoner de hofstede in een zeer verwaarloosde toestand had achtergelaten, ja zelfs de mest in de veestallingen had laten liggen!

De stal waar eens de koeien stonden, werd in gebruik genomen als trouwzaal. Het Nationaal Onderwijsmuseum kreeg een plekje in het landhuis. Later werd hier het Zoetermeerse kunstcentrum gevestigd. Eén van de hooibergen werd verbouwd tot wachtkamer en toiletruimte, de wagenschuur werd ingericht als woning voor de beheerder.

Hofstede Meerzigt nu

In 2000 kwam na vertrek van het kunstcentrum naar de Dorpsstraat het landhuis leeg te staan. De stal als trouwzaal bleef wel in gebruik. De gemeente zocht een geschikte koper en vond deze in het Zoetermeerse wijnimporteursbedrijf Activin Wine Group. De eigenaren Bert de Boer en Jolanda Lamboo kozen voor het statige rijksmonument om in een bijzondere entourage relaties en internationale wijnmakers te kunnen ontvangen. Voor het zover was moest er wel het een en ander gebeuren. Restauratie-architect Ernst Manger kreeg de opdracht de hofstede voor zijn nieuwe functie aan te passen, met als uitgangspunt de historische indeling zo goed mogelijk intact te laten. De stal behield zijn trouwfunctie en werd ook geschikt gemaakt voor diners, feesten en par-

De twee tot keuken en wijnopslag verbouwde hooibergen en de voormalige wagenschuur. (Foto Dick Valentijn)

tijen. De voormalige wagenschuur werd omgetoverd tot een exclusief restaurant. De eerste hooiberg werd ingericht als keuken en de tweede als opslag voor de wijnen die men kan proeven. De derde hooiberg bleef open. Tussen de eerste en de tweede hooiberg werd een verbindingsgang gemaakt voor de toiletten en de technische ruimten. Lamellen aan de buitenkant zorgen ervoor dat de hooibergen en de verbindingsgang een logische eenheid vormen. Helaas leverden de verbouwing van de wagenschuur en de hooibergen nogal wat tegenvallers op. De beruchte boktor had grote delen van het hout weggeknaagd en er zat niets anders op dan de hooibergen en de kap van de wagenschuur te vervangen. Dit is zeer professioneel op de oude ambachtelijke wijze gedaan en wie het niet weet ziet geen verschil met vroeger.

In tegenstelling tot de hofstede en de bijgebouwen werd het erf wel veranderd. De Thierenstuin in classicistische stijl links van het landhuis, een ontwerp van landschapsarchitect Michiel de Ruijter, maakte plaats voor een stijlvolle mediterrane wijntuin. In wijnvaten geplante druiven, oude knoestige olijfbomen en oleanders in combinatie met grijze hardsteen en roze grint creëren een warme, zuidelijke sfeer. In 2007 was het dan zo ver. Hofstede Meerzigt had haar oude grandeur weer terug en straalt met recht dorpse pracht uit.

Akkerlust, dorpse pracht met de glans van margarine

Aan de Vlamingstraat 49 staat een herenhuis met een uitgesproken voorname en zelfs enigszins strenge uitstraling. Dat komt door de strikt symmetrische indeling van de voorgevel en de robuuste daklijst die iets voorbij het dak uitsteekt. Daardoor lijkt het huis groter dan het in werkelijkheid is. Dit is Akkerlust, in 1866 gebouwd door herenboer en burgemeester Hendricus Johannes Augustijn. Een eerste steen, vaag leesbaar door de vele lagen verf, herinnert hier nog aan. Hendricus was in 1864 tot burgemeester benoemd en zou dat 30 jaar blijven. Het huis stond te midden van akkers en weiden met een oppervlakte van 80 hectare. Hier richtte Hendricus later bij het herenhuis een boerenbedrijf op. Het bedrijf bestond uit twee boerderijen, die achter Akkerlust stonden en beheerd werden door Piet van Reeuwijk.

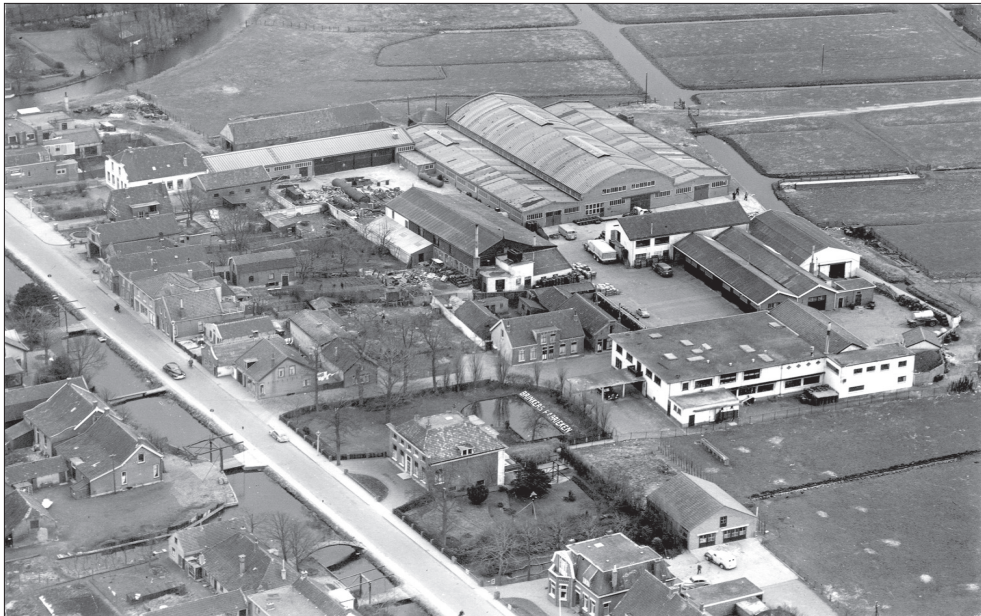

Rijksmonument Akkerlust, Vlamingstraat 49. (Foto Botine Koopmans)

In 1915 liet Bernardus Brinkers zijn oog op Akkerlust vallen. Bernardus was rijk geworden in de margarinehandel. Zijn bedrijf startte in 1878 bescheiden met een hengselmand, van waaruit de toen 16-jarige ondernemer zijn handel in boter, groenten en het 'nieuwe vet' uitventte. Het 'nieuwe vet' raakte in die tijd juist ingeburgerd, vooral bij de 'kleine man'. Akkerlust was behalve een riant woonhuis, ook heel geschikt voor de opslag van boter en margarine in haar ruime en koele kelders. Bovendien lag het aan de wetering van de Vlaming-

straat zodat de beurtschippers de vaatjes boter en margarine direct voor de deur konden afleveren. De gebouwen achter het huis werden ingericht als bedrijfsruimten. In 1983 werd Akkerlust op de rijksmonumentenlijst geplaatst. De omschrijving in het register luidt:

‘Uit 1866 daterend pand met verdieping onder omlopend schilddak, voorzien van schoorstenen met smeedijzeren bekroning en windwijzer. Voorgevel opgetrokken, voorzien van een gekorniste kroonlijst [dit klopt niet: gekornist betekent met verspringing, maar de kroonlijst is recht]. In het midden entree met stoep, gebeeldhouwde deur met omlijsting met hoofdstel, beneden 18-ruits schuifvensters en op verdieping lage 6-ruits schuifvensters, gecementeerde plint. Zijgevels bevatten eveneens 18-ruits schuifvensters, en houten goot op klossen.’

Luchtfoto van de Brinkers fabrieken, met vooraan Akkerlust in de jaren vijftig.
(Foto KLM Aerocarto)

De schuifvensters met de kleine ruitjes passen niet bij een gebouw uit de negentiende eeuw. Deze zijn dan ook later door de familie Brinkers geplaatst. In Akkerlust horen van oorsprong andere ramen, de zogenaamde empire vensters, zoals op een oude foto uit 1920 nog is te zien. Empire-vensters zijn in zes ruiten onderverdeeld met een brede middenstijl. De kleinere ramen op de verdieping bestaan uit twee ruiten. Ook de gebeeldhouwde voordeur in rococo-stijl hoort niet bij de negentiende eeuw, maar bij de achttiende eeuw. Deze deur

Het fonteintje in de gang van Akkerlust.
(Foto Simone Langeveld)

is een replica van een rococo-deur uit het huis van de familie Brinkers in Wassenaar. De rococo-stijl is speels en sierlijk en wordt gekenmerkt door golvende lijnen en a-symmetrische schelpvormen. Kennelijk had de familie een voorkeur voor de achttiende eeuw. Van binnen heeft Akkerlust de deftige sfeer van een classicistisch herenhuis goed bewaard. Achter de rococo-voordeur strekt zich een lange gang met een gestuukt plafond en marmeren tegels uit. Blikvanger is een sierlijk fonteintje met een koperen kraantje.

Ook de kamers zijn voorzien van stucplafonds met weelderige rozetten en perklijsten. In de rechtervoorkamer bevindt zich een rijk geornamenteerde houten schouw met Ionische zuilen en een sierrand van palmetten. Bijzonder is het overdekte zwembad van gewapend beton met sauna. Dat werd in opdracht van Brinkers

Margarinefabrieken in 1972 rechts achter het woonhuis aangebouwd naar ontwerp van architect Jan Dekker uit Hazerswoude.

Akkerlust wacht nu op een nieuwe toekomst. Woonhuis is het allang niet meer, het was de laatste periode het kantoor van de Brinkers Handel- en Exploitatie Maatschappij.

Visvliet, dorpse pracht met een rafelrandje

De stijlvolle woning aan het begin van de Dorpsstraat op de nummers 4/6 was eens de 'plaisante en vermakelijke buytenplaets Visvliet'. Mogelijk is het in 1728 gebouwd of herbouwd: uit de archieven blijkt dat in 1728 steigers op straat mochten worden gezet om het gebouw te vernieuwen. Tot 1773 was dit buitenverblijf eigendom van Johanna Clasina Stephanij-Laverdure uit Den Haag. Zij zal in de rianten tuin van tijd tot tijd genoten hebben van het buitenleven. Er was een theekepel, en bij het huis hoorden ook moestuinen en een boomgaard.

Visvliet is een breed gebouw met een symmetrisch ingedeelde voorgevel en een rood pannendak. De voordeur is in het midden geplaatst met aan weerszijden twee schuiframen. Vooral de natuurstenen omlijsting met pilasters en kroonlijst die voorzien zijn van fijn gesneden details geeft het huis allure. Rechts achter bevindt zich in een aanbouw de voormalige wagenshuur en paardenstal die haaks op de woning staat.

De voormalige buitenplaats Visvliet. (Foto Botine Koopmans)

Aan het begin van de twintigste eeuw werd de buitenplaats café en omgedoopt tot Zomerzorg. Voor de deur stonden tafels en stoeltjes, en de fietsen kon men kwijt in een fietsenrek, voor die tijd zeer modern.

De uitbater, 'bierhuishouder' Johannes Oudshoorn, splitste het huis in 1908 in tweeën. De gang achter de voordeur in het midden kreeg een scheidingswand. De keuken van de tweede woning kreeg samen met een ingangsportaal een plek in een deel van de wagenshuur. Oudshoorn had nog meer woonruimte nodig, want in 1912 werden de wagenshuur en paardenstal tot woonhuis verbouwd. De gevel kreeg een nieuwe indeling met de ingang links en daarnaast vier schuiframen. De woning bestond uit een woonkamer met bedstee, een keuken en een kleine werkplaats achter het ingangsportaal.

De volgende eigenaar, A. Karens, maakte in 1920 de splitsing van het woonhuis weer ongedaan. De scheidingsmuur in de gang werd weggebroken en er kwam een nieuw trappenhuis. Het rechterdeel bleef wel een afzonderlijke woning (nummer 6a).

Visvliet, een gemeentelijk monument en in enigszins vervallen staat, is nu te koop. Voor de liefhebber een prachtig gebouw, dat ook heel geschikt zou zijn voor bewoning door meerdere gezinnen. Behalve de karakteristieke buitenkant zijn er fraaie interieurdetails bewaard gebleven, zoals de trap met een mooi gebeeldhouwde houten leuning en een tegelwand uit 1920, de schuifdeuren met glas-in-lood in de zitkamer van nummer 6 en de twee plafonds van stuuk en kraalschot in de kamers van nummer 4.

Bronnen

Gemeentearchief Zoetermeer, bouwvergunningen 1884-1961 en hinderwetvergunningen 1880-1961 van Zegwaard en Zoetermeer

De geschiedenis op straat. Een ontdekkingsstocht langs de Zoetermeerse cultuurhistorie. Zoetermeer: HGOS, 2006

Koopmans, B., *Meerzigt te Zoetermeer*, in: *Kastelen en buitenplaatsen in Zuid-Holland*, Zutphen, 2000

Manger, E. en S Koekoek, *Hofstede Meerzigt Zoetermeer, herbestemming*. Zoetermeer: Gemeente Zoetermeer, 2007

Links van de brug is Visvliet te zien. Aan het water staat een theekoepel met een bankje er voor. (Reproductie van een gravure van J. Besoet, 1762)

Dorpse schatten in de Nicolaaskerk

Ton Vermeulen.

Bij de combinatie ‘dorpse macht en pracht’ en ‘kerkschatten’ denken de meeste mensen aan veel goud en zilver. Maar er is veel meer waarmee een kerkgemeenschap –en in deze die rondom de Nicolaaskerk- zich kon laten zien. Allereerst is daar de kerk zelf. Vanaf de Dorpsstraat een wat plomp en onopvallend bakstenen gebouw. Maar vanaf de zijkant een enorm gevaarte dat met het ongeveer 19 meter hoge dak wat detoneert in de kleinschalige Dorpsstraat. Anderzijds bergt die kerk allerlei details met een dubbele betekenis. Tijdens de periode van het Rijke Roomse Leven tot de Tweede Wereldoorlog waren katholieken vooral bezig om een identiteit te ontwikkelen en om een gelijkberechtigde plaats in de maatschappij te verkrijgen. Daar hoorde trots en uiterlijke pracht en praal bij. Tevens was sprake van een diep geloofsleven, waarin die uiterlijke pracht en praal een belangrijke rol speelden. Passende voorbeelden van die dubbele rol zijn onder meer de Mariakapel met haar houten beeld en glas-in-loodramen en een zilveren ampullenstel.

Met dank aan Maria

In de Tweede Wereldoorlog (1939-1945) nam de druk op de bevolking langzaam toe. Eerst was er de traumatische ervaring van bezet worden, terwijl men heilig in neutraliteit geloofde. Daarna kwam het verplichte werken in Duitsland; eerst de werklozen, vanaf april 1942 degenen die in de meidagen van 1940 in militaire dienst waren geweest en op een gegeven moment konden alle mannen tussen 17 en 40 jaar op de trein naar het oosten worden gezet. Bovendien waren steeds meer levensbehoeften alleen op de bon verkrijgbaar en vanaf september 1944 daalde het dagelijkse voedselrantsoen beneden hongerniveau. Tevens stonden de geallieerde legers voor de poorten van West-Nederland en de door de Duitsers zwaar verdedigde Vesting Holland zou het bij een inval zwaar te verduren krijgen.

Onze Lieve Vrouwe van Fatima in het kerkportaal (Foto Ton Vermeulen)

In de kerken baden de mensen om vrede en veiligheid. In de Zoetermeerse Nicolaaskerk werd in december 1944 een Gebeds-, Boete- en Offerweek gehouden waarin volgens pastoor Voorham ‘in het bijzonder werd gebeden dat onze plaats en onze parochie door de voorbede van Maria gespaard mocht blijven van de rampen van den oorlog en van hongersnood’. Daaraan werd de belofte verbonden dat na de oorlog een beeltenis van de Onze-Lieve-Vrouw van Fatima zou worden geplaatst. Niemand in Zoetermeer stierf van de honger, voedselhalers uit de omringende steden werden vaak geholpen met eten en zelfs werden 80 kinderen uit de Haagse Jeroenparochie in Zoetermeerse gezinnen opgenomen. Na de oorlog haalde de parochie geld op en van het bisdom verkreeg het bestuur goedkeuring om door de Rotterdamse beeldhouwer Gerard Héman (1922-1992) voor fl. 1100,- een beeld te laten vervaardigen van de OLV van Fatima. 13 Mei 1948 werd de belofte ingelost. Het uit lindehout vervaardigde Mariabeeld werd achter in de kerk geplaatst. Ruim drie jaar later werd het Mariaportaal vervolgens verfraaid met een glas-in-loodvoorstelling van de Hagenaar Alex Asperslagh (1901-1984). Op het raam spreidt Maria haar mantel over Zoetermeer uit. Daarboven zijn vliegtuigen te zien en oorlogsgoden, onder de mantel het silhouet van het dorp met de twee kerktorens en de biddende gelovigen. Naast de bunker in het Westerpark, de monumenten in het Wilhelminapark en bij de Oude Kerk is dit in Zoetermeer de enige tastbare herinnering aan de oorlog.

Miereakker 20
Reeuwijk
0182-300797
Dorpsstraat 103
Zoetermeer
079-3167616

Weydeland Kaas, buitenlandse kazen,
verse noten, olijven en tapenades, mooie wijnen
diverse specialiteiten

symbolen

Dit beeld van de OLV van Fatima draagt een nogal hoge kroon, vaak een attribuut van Maria Magdalena en tevens symbool van (vrouwelijke) kracht. Ze draagt een lange mantel en heeft de handen gevouwen, naar het verzoek tijdens haar verschijning in 1917 aan de kinderen van Fatima om de rozenkrans te bidden. Oorspronkelijk had het beeld van Héman een lange zilveren rozenkrans.

De drie duiven aan haar voeten kunnen duiden op het verhaal van Noach: de derde duif die hij uitstuurde kwam niet meer terug en dat betekende dat het nieuwe leven op aarde was aangebroken. Het eikenblad(?) kan een symbool van kracht zijn. Het gebruikte lindehout staat voor moederlijkheid.

De mantel in het glas-in-loodraam doet meer denken aan Maria, Moeder van Barmhartigheid, ofwel de mantelmadonna. Maria wordt vaak vergezeld van symbolen als een olijftak, een rozenstruik, lucht en zon. Wit verbeeldt haar zuiverheid, blauw haar goddelijke liefde. De ramen en het houten beeld zijn prachtig om eens uitgebreid naar te kijken. Dorpse pracht met een diepe geloofs-betekenis.

Een stel ampullen uit Rotterdam

Naast de aankleding van de kerk met beelden en schilderijen zijn er ook voorwerpen die tijdens de vieringen worden gebruikt. Bijvoorbeeld liturgische kleding, bijbel, kelk, hostieschaal, wierookvat en kandelaars. Aangezien parochies financieel meestal net rond kunnen komen zijn deze benodigdheden vaak door de gelovigen geschonken. Zo werd in 1806 een ampullenstel (schenkkannen) aangeboden aan pastoor Antonius F. van den IJver.

Deze rooms-katholieke priester was in 1801 naar Zoetermeer gekomen om te gaan werken vanuit de kerk aan de Voorweg. Bij de zogeheten 'Krom' -nu tegenover Kromwijk naast Intratuin- stond een woonhuis met daarachter een schuurkerk. Voor 1796 was het anderen dan de hervormden namelijk verboden om openlijk hun geloof te belijden. Dus een gebouw dat op een kerk geleek was niet toegestaan. Vandaar dat deze op het platteland vaak was vermomd als schuur. In steden waren dat veelal pakhuizen of grachtenpanden, denk aan de Amsterdamse Ons Lieve-Heer op Solder, of de kapel van het Spaanse diplomatieke gezantschap in Den Haag, de huidige H. Teresia van Avila aan het Westeinde en de in 1940 weggebombardeerde Rotterdamse Rosaliakerk.

In Zoetermeer wist pastoor Van den IJver met 'heilige ijver', zoals een latere ambtsgenoot het omschreef, de vervallen schuurkerk op te knappen. In 1806 kreeg hij van het echtpaar Teunis van den Bosch en Maria Koot een zilveren ampullenstel met schaal. Twee identieke ampullen met uitzondering van een verschillende letter op het deksel: een A van aqua (water) en een V van vinum (wijn).

Het geheel was gemaakt door de Rotterdamse zilversmid Rudolph Sondag. Hij was geboren in 1726 en had al een lang en productief leven achter te rug. Bekend van hem zijn onder meer tafelzilver, een theekist, inktstel, strooibus, ciborie en een stel kandelaars dat qua uitvoering en parelachtige versiering op de ampullen lijkt. Daarnaast had hij als katholieke kunstenaar de zilveren voorwerpen mogen maken op en bij het altaar van de nieuwe Rosaliakerk in de Rotterdamse Leeuwenstraat. Architect van de Rosaliakerk was Jan Giudici, de steenrijke handels- en bankiersfamilie Osy zorgde voor de financiering. Osy was tevens ambachtsheer van Zegwaart, Giudici architect van de Oude Kerk en Huis te Palenstein. De katholieke Osy had ook goede contacten met de Zoetermeerse-Zegwaartse parochie. Het ligt dan ook voor de hand dat Sondag tijdens economisch zware tijden –de handel lag stil door de Franse bezetting en Engelse blokkades– door Osy wordt aanbevolen als de pastoor meldt dat het echtpaar Van den Bosch-Koot iets wil schenken.

Van den Bosch en Koot

Teunis van den Bosch en Maria Koot waren in 1806 tien jaar getrouwd. Dat lijkt geen speciale mijlpaal maar voor Teunis was dit al zijn tweede huwelijk. Hij was in 1752 geboren in de Oostbuurt te Schipluiden en trouwde Barbara van Dijk. De laatste was door een eerder huwelijk verbonden met de Zoetermeerse familie Vijverberg. Ze kochten vervolgens aan de Voorweg de voorname hofstede Meerzicht.

Onbemiddeld kunnen ze dan ook niet worden genoemd. Teunis behoorde al snel tot de notabelen: voor 1789 was hij al kerkmeester van de katholieke gemeenschap, vanaf 1795 zat hij in het gemeentebestuur. Drie jaar later ondertekende hij een landelijk verzoek om tot een grondwet te komen: de gelijkberechtiging van alle geloofsrichtingen zal daarbij een rol hebben gespeeld. In 1817 nog werd hij benoemd tot gemeenteraadslid.

Zijn vrouw Barbara stierf echter in 1791 en vijf jaar later trouwde hij de 35-jarige Berkelse Maria Koot. Bij hun 10-jarig echtfeest besloten ze het ampullenstel te schenken: ‘tot sieraad van Gods Altaar en Offerdienst is dit zilver geschenk Eerbiediglijk toegewijd door Teunis van den Bosch en Maria Koot, Echtelieden Soetermeer den 15 augustus 1806’.

Teunis bleef actief in de kerkgemeenschap, nam nog een lening over ten laste van de kerk en stierf in 1818. Zijn vrouw overleefde hem twee jaar en schonk de lening aan de pastoor, deels voor de gemeenschap, deels om dertig jaar H. Missen te lezen ‘ter lavenis van harer ziel’.

Het zilveren ampullenstel uit 1806.
(Foto Ed Stevenhagen)

Bronnen:

Archief Parochie H. Nicolaas, Zoetermeer:

Stukken betreffende de Fatima-kapel 1947-1952

Aantekenboek pastoor P. van der Hagen

Fundatieboek

Registrum Memoriale

Historisch Genootschap Oud Soetermeer: Documentatie, GWZ-collectie genealogische gegevens.

Claes, J., *De vele gedaanten van Maria*. Leuven: Davidsfonds Uitgeverij, 2011

Grootveld, R., *De boeren Vijverberg en Van den Bosch*. In: *200 jaar Boerderij Het Buitenbeest Voorweg 93*. Botine Koopman e.a. (ed). Zoetermeer: HGOS/Gemeente Zoetermeer, 2011

Grootveld, R. e.a. (ed), *De kerk van Crooneveen; historisch en archeologisch onderzoek naar de Zoetermeerse schuurkerk*. Zoetermeer: HGOS, 2002

Molen, J.R. ter., *Zilver, collectie Museum Boymans- van Beuningen*. Rotterdam 1994

Oosterhout, H.A.H. en A.C.J. Vermeulen, *De Nicolaaskerk 1916-1991, 75 jaar centrum van een Zoetermeerse geloofsgemeenschap*. Zoetermeer:

H. Nicolaasparochie, 1991

Schadee, N.I., *Zilverschatten; drie eeuwen Rotterdams zilver*. Catalogus Historisch Museum Rotterdam, 1991

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met hun steun de activiteiten van Oud Soetermeer mogelijk.

Van As Makelaardij bv

www.van_as.nl

Bouwmarkt De Bouwhof

www.bouwhof.com

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstr. 48, tel. (079) 316 37 31

Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv

www.lamboo.nl

Het Fluitschip historisch onderzoeks-
en adviesbureau, www.fluitschip.nl

Henneken Radio en TV

www.radiohenneken.nl

Schoenen Van Veen

Dorpsstraat 83, tel. (079) 316 31 65

Van der Slik Caravan Centrum

www.vanderslik.nl

Bode Scholten BV

www.bode-scholten.nl

Linthout Foto Video

www.fotolinthout.nl

Blomsma Print & Sign

www.blomsma.nl

Wilt u ook adverteren? Neem contact op met de penningmeester:

penningmeester@oudsoetermeer.nl

VERENIGINGSNIEUWS

Van de voorzitter

Het is zomer. Voor mij is het nu bijna te warm. Zo is er altijd iets te klagen. In onze vereniging valt er bij tijd en wijle ook best een klacht of gemopper te beluisteren. Waar tientallen personen begeistert aan hun belangrijkste vrijetijdsbesteding werken, botst het ongetwijfeld wel eens. Maar dat maakt eens te meer duidelijk, dat onze historische vereniging zeker niet is ingeslapen. Uiteindelijk realiseren we ons, dat we ons individuele plezier pas kunnen beleven, als we bereid zijn om samen op te trekken. En dat lukt.

Het is nu een klein jaar geleden, dat ik door de algemene ledenvergadering (ALV) tot voorzitter ben gekozen. De ALV, alle leden dus, zijn het belangrijkste orgaan van het Genootschap. Op 25 september is de volgende ledenvergadering. Hier achter vindt u de agenda. Ogenschijnlijk lijkt het een saaie bijeenkomst, maar dat is inderdaad schijn. Juist omdat de mening van de ALV er zo toe doet, is het zaak om de mening van de leden te raadplegen. Voor een bestuur is het wezenlijk om te weten hoe de vereniging denkt over onze huisvesting, het afbreken van de Nicolaasschool, de Culturele As, een mogelijke bouwkundige aanpassing van het Stadshart, de interne organisatie van onze vereniging, de samenwerking met het museum en de bibliotheek, kortom onderwerpen genoeg om over te spreken. Dat daarbij emoties een rol spelen, is normaal. Als we elkaar maar altijd eerlijk en collegiaal in de ogen kunnen blijven kijken en bereid blijven van elkaar te leren.

Ik roep u dus op om naar de ledenvergadering te komen in het belang van uw Genootschap en het Oud Soetermeerse. Tot 25 september!

Bert van Eken

Agenda voor de Algemene Ledenvergadering op woensdag 25 september 2013 om 20.00 uur

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1, 2712 JS Zoetermeer

Zaal open: 19.45 uur

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Mededelingen
4. Verslag van de ledenvergadering gehouden op 13 maart 2013
Het verslag treft u hierachter aan.
5. Verkiezing bestuurslid
De heer Piet van Daal heeft zijn eerste periode vol gemaakt en komt in aanmerking voor herverkiezing.
6. Huisvesting HGOS
Het bestuur geeft een toelichting op de stand van zaken over het zoeken naar nieuwe huisvesting voor het genootschap.
7. Bespiegelingen over de structuur van HGOS
Nu er een geheel nieuw dagelijks bestuur is aangetreden, bestaat de behoefte om de in het recente verleden genomen besluiten nog eens tegen het licht te houden.
8. Ideeën van de leden bij het vieren van het 65 jarig bestaan van HGOS
9. Rondvraag
10. Sluiting van het officiële gedeelte

PAUZE

Na de pauze verzorgt Ton Vermeulen een inleiding onder de titel:

'Van Melk tot Jenever', schitterende producten van Zoetermeers bodem

Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 13 maart 2013

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1, 2712 JS Zoetermeer

Aanwezig van het bestuur: de heer Van Eken (voorzitter), mevrouw De Ruiter, de heren Van Daal, Frankhuizen, Kroeders (secretaris), Van Veen en Vermeulen

Aanwezig in de zaal: 40 personen. Afwezig met kennisgeving: 10 personen.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen van harte welkom.

2. Uitreiking drs. Jan van der Spekprijs

De voorzitter reikt de prijs uit aan de zorgondernemers van het Thomashuis, Hylke en Anja van Vliet en de zorgondernemers van de Herbergier, Wilma de Ru en Martin Groenevelt. Dit voor de bescherming en renovatie van een deel van Zoetermeers erfgoed. De voormalige boerderij uit 1893, aan de Zegwaartseweg 66/66a wordt momenteel verbouwd. Dit is volgens de Commissie Historisch Erfgoed van HGOS een afgewogen renovatie voor een verantwoord en gedurfd hergebruik.

3. Vaststellen agenda

Vanuit de zaal wordt gevraagd om volgend jaar bij alle agendapunten in het Verenigingsnieuws, waar nodig naar de stukken op de website te verwijzen. De voorzitter zegt dit toe. De agenda zal ongewijzigd worden gevolgd.

4. Mededelingen

De voorzitter leest een memo over de gezondheidssituatie van de heer Van Oosterom voor. Op tafel ligt een aantal bladen waarop de leden in de pauze een beterschaps-wens kunnen schrijven.

De voorzitter wijst er vervolgens op, dat wethouder Haan straks een lezing zal houden over 50 jaar 'Zoetermeer groeistad'. Wij hebben de eer dat onze burgemeester, de heer Aptroot deze lezing zal bijwonen.

De secretaris meldt dat er 10 berichten van verhindering zijn binnengekomen.

5. Verslag Algemene Ledenvergadering (ALV) van 28 november 2012

De voorzitter stelt het verslag van de ALV per pagina zowel tekstueel als inhoudelijk ter bespreking voor. Er zijn geen op- of aanmerkingen bij het verslag.

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

De heer H. Oskam heeft een verzoek aan het bestuur. Is het mogelijk om een wandeling rond de waterpartijen van de Dorpsstraat mogelijk te maken? Het grootste deel is al aanwezig. Alleen het stuk tussen Vlamingstraat en Delftsewallen ontbreekt.

Zou het bestuur zich willen inzetten voor het realiseren van een volledige rondwandeling?

De voorzitter zegt toe dit idee mee te nemen naar de aangewezen instanties.

6. Jaarverslag HGOS 2012

De voorzitter stelt het jaarverslag per hoofdstuk zowel tekstueel als inhoudelijk ter bespreking voor. Het Jaarverslag 2012 wordt ongewijzigd vastgesteld.

De heer Stevenhagen vraagt naar de toegankelijkheid van het gemeentelijk deel van de Beeldbank. De voorzitter zegt toe deze vraag mee te nemen naar de gemeente en het antwoord te zullen mededelen.

7. Jaarrekening en verantwoording 2012 en verslag kascommissie

De voorzitter vraagt of er op of aanmerkingen zijn bij de stukken. Er zijn geen op of aanmerkingen. De leden van de kascommissie, de heren Henneken en Stevenhagen, geven aan zeer uitvoerig te zijn geïnformeerd over de financiën van de Vereniging HGOS en Stichting POS. De gegevens van de stichting liggen, ter informatie, ter inzage in de zaal. Beide heren zijn zeer tevreden over de getoonde informatie.

De leden van de kascommissie stellen de vergadering voor het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beleid.

De algemene ledenvergadering gaat akkoord met het verlenen van decharge aan het bestuur.

8. Verkiezing lid kascommissie

De heer Henneken treedt volgens de regels af als lid van de kascommissie en wordt door de voorzitter bedankt voor bewezen diensten. De heer P. Meisel wordt bereid gevonden om zitting te nemen in de kascommissie. De vergadering gaat daarmee akkoord.

9. Jaarplan 2014

De voorzitter stelt het jaarplan per kolom ter discussie.

A. Onderzoek

De heer Stevenhagen stelt dat er meer mogelijk moet zijn op het gebied van archeologie dan nu in het plan staat. De voorzitter stelt voor om binnen drie weken met elkaar aan tafel te gaan zitten om dit nader te bespreken.

B. Dienstverlening en activiteiten

Vanuit de zaal wordt het idee om extra aandacht te besteden aan 400 jaar Meerpolder enthousiast ondersteund.

C. Ondersteuning

Naar aanleiding van een vraag uit de zaal over het stadsforum antwoordt de voorzitter dat de gemeenteraad in juni 2013 een besluit zal nemen.

Het Jaarplan 2014 wordt door de vergadering ongewijzigd vastgesteld.

10. Begroting 2014

De voorzitter stelt de stukken ter discussie en geeft aan dat de informatie over de POS ter informatie is uitgereikt.

Er zijn geen op of aanmerkingen. De begroting 2014 wordt door de vergadering ongewijzigd vastgesteld.

11. Voortgang gedachteontwikkeling toekomst HGOS

De voorzitter geeft aan dat er veel afhangt van de besluitvorming van de gemeenteraad over het stadsforum in juni. De vereniging kijkt naar haar huisvesting in de toekomst. Hierover is goed overleg met gemeenteambtenaren. Op dit moment zijn er

twee opties waarover kan worden gesproken: Taverzo/locatie achter het voormalige nonnenklooster als eerste optie en het voormalige blijf van mijn lijfhuis als tweede optie. Het bestuur kijkt naar: benodigd oppervlak voor werk- en vergaderruimten; opslag e.d.; aparte ruimte voor de server e.d.; toegankelijkheid, ook voor minder validen; uitstalmogelijkheid van het vele materiaal dat we hebben; goede toiletgroep; koffie-punt; eventuele samenwerking met andere partijen.

Het is natuurlijk de ALV die beslist. Op dit moment kan het bestuur niets concreets ter besluitvorming voorleggen. Zodra dat wel het geval is zal, indien nodig een bijzondere ALV bijeen worden geroepen.

12. Rondvraag

De voorzitter zegt dat de officiële start van het Historisch Informatiepunt, de samenwerking tussen gemeente, bibliotheek en HGOS op 17 april zal plaats vinden.

Vanuit de zaal wordt gevraagd de nieuwjaarsreceptie van HGOS in 2014 beter te plannen. In 2013 viel de receptie samen met die van de gemeente. De voorzitter zegt dit toe.

13. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering.

Activiteiten

Voor alle activiteiten kunt u zich opgeven bij mevrouw F. Brandhorst, tel. (079) 351 70 47. De activiteiten treft u ook aan op www.oudsoetermeer.nl

Zaterdag 14 september

Jaarlijkse Open Monumentendag.

Het landelijke thema Macht en Pracht is hier vertaald in Dorpse Macht en Pracht. Het thema vindt u terug in deze aflevering van 't Seghen Waert. Vlak bij 't Oude Huis wordt een ereboog opgericht zoals dat al 200 jaar de gewoonte is. Daarnaast zijn allerlei monumenten vrij toegankelijk, zoals de drie grote kerken in het Dorp, de molen en het oude Visvliet (Dorpsstraat 6). Let voor het programma op de lokale media.

De dag wordt geopend met de onthulling van een informatiebord over de ambachtsheerlijkheid en een rijtoer onder de ereboog door.

Zaterdag 21 september

Bustocht naar Hattem.

Verzamelen om 8.00 uur / vertrek om 8.30 vanuit de Marijkestraat. Onderweg stoppen we in Epe voor koffie/thee met appelpunt. Daarna rijden we door naar het Hanzestadje. Daar vinden we het Anton Pieckmuseum en het Voermanmuseum naast elkaar. Na dit bezoek kunt u op eigen gelegenheid uw lunch gebruiken. Om ca. 15.00 uur lopen we naar "het leukste bakkerijmuseum van Nederland". Daarna gaan we terug naar Zoetermeer.

Kosten : Euro 37,50, incl. toegang voor alle musea en koffie/thee en gebak. Als u een museumjaarkaart heeft en u toont deze bij de musea dan krijgt u Euro 11,00 korting op genoemde prijs. Bij aanmelding graag aangeven of u een museumjaarkaart heeft.

Betaling op bankrekening van het HGOS nr. 421255080, onder vermelding van: "uitstapje naar Hattem".

Woensdag 25 september

Algemene ledenvergadering met, na de pauze, een inleiding door Ton Vermeulen 'Van Melk tot Jenever', schitterende producten van Zoetermeers bodem. Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1. Aanvang 20.00 uur.

Zaterdag 28 september

Historisch Festival op de Markt.

Storytellers bouwt een podium in de Dobbe en voert een historisch stuk op, terwijl op de Markt allerlei historische beroepen te zien zijn.

Het Gemeentearchief en Oud Soetermeer zijn in het stadhuis aanwezig. In de Driemanspolderzaal zijn de officiële portretten van onze vorsten uit de laatste 200 jaar ten toon gesteld en er is nog veel meer te zien over de lokale historie. In de Raadzaal worden enkele lezingen gehouden.

Maandag 21 oktober

Lezing over de middenstand in de Dorpsstraat in de vijftiger jaren van de vorige eeuw. Sprekers zijn (oud) ondernemers uit de Dorpsstraat. Ook zal een korte film van de heer Van Doornen vertoond worden. Uiteraard zullen foto's van de vele winkels uit deze straat niet ontbreken.

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1. Aanvang 20.00 uur.

Kosten Euro 5,-, voor leden Euro 3,- Reserveren is noodzakelijk.

Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

E. Bolleboom-Nuijens, Zoetermeer

C.P. Bos, Zoetermeer

J.J. Dekker, Zoetermeer

R. Gerdes, Scheveningen

M. van der Horst, Zoetermeer

R. Nieuwets, Zoetermeer

M.L. van der Voort, Zoetermeer

Aanmelden als lid kan via onze website www.oudsoetermeer.nl of per post via Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres en geboortedatum en of u zich opgeeft als lid, jeugdlid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Filmwerkgroep

Mede gezien toekomstige ontwikkelingen binnen de Filmwerkgroep HGOS en een toename van werkzaamheden zoeken wij nieuwe specialistische vrijwilligers, bekend en vaardig met de reguliere filmmontageprogramma's.

Deze vrijwilligers kunnen worden ingezet voor diverse taken, die betrekking hebben op het verzamelen van oud historisch filmmateriaal van Zoetermeer, het digitaliseren van deze filmbeelden en het opslaan daarvan in het filmarchief. Daarnaast kunnen ze een bijdrage leveren aan de beeldbank Zoetermeer, door het maken van trailers van reeds bestaande publicatiefilms. Ook kunnen ze worden betrokken bij de totstandkoming van filmdocumentaires over onderwerpen die betrekking hebben op het heden en verleden van Zoetermeer, onder het motto: 'Wat vandaag gebeurt, is morgen geschiedenis'.

Zij die affiniteit hebben met de geschiedenis van Zoetermeer in combinatie met filmische kwaliteiten zijn van harte welkom! U kunt zich opgeven bij Jan van Batenburg, Filmwerkgroep HGOS, wbbg@oudsoetermeer.nl.

Een boeken-buitenkans!

Al een kwart eeuw geeft het Historisch Genootschap jaarlijks boeken uit. Van een aantal titels hebben we nog enkele doosjes in voorraad. Op de drempel van ons 65-jarig bestaan bieden wij u –trouw lid van onze vereniging- deze boeken voor een spotprijs aan. In de bijgaande losse brief leest u er meer over. Laat deze kans niet aan uw neus voorbij gaan!

Concert 200 jaar koninkrijk

Op zaterdag 23 november 2013 is er in de Oude Kerk, Dorpsstraat 59 een concert in het kader van 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden. Aanvang 20.00 uur. Het concert wordt gegeven door het Christelijk Vocaal Ensemble "Cantica" o.l.v. dirigent Johan van Oeveren, m.m.v. fluitensemble Unisono. Werken van Nederlandse componisten, geïllustreerd met tekst en schilderijen uit de betreffende tijd, worden uitgevoerd. Vooraf carillonspel door beiaardier Gijsbert Kok (15.00 uur) en een expositie van plaatselijke kunstenaars (16.00 uur).

Nadere informatie te zijner tijd in de plaatselijke pers.

Hulp bij onderzoek

Dr. Reinold Vugs, neerlandicus en amateur-historicus, zoekt mensen die hem kunnen helpen om antwoord te krijgen op een aantal vragen. Hij doet onderzoek naar de moord op Cornelia Louisa Hoogduin op 26 november 1919 en bereidt hierover een op feiten gebaseerd boek voor.

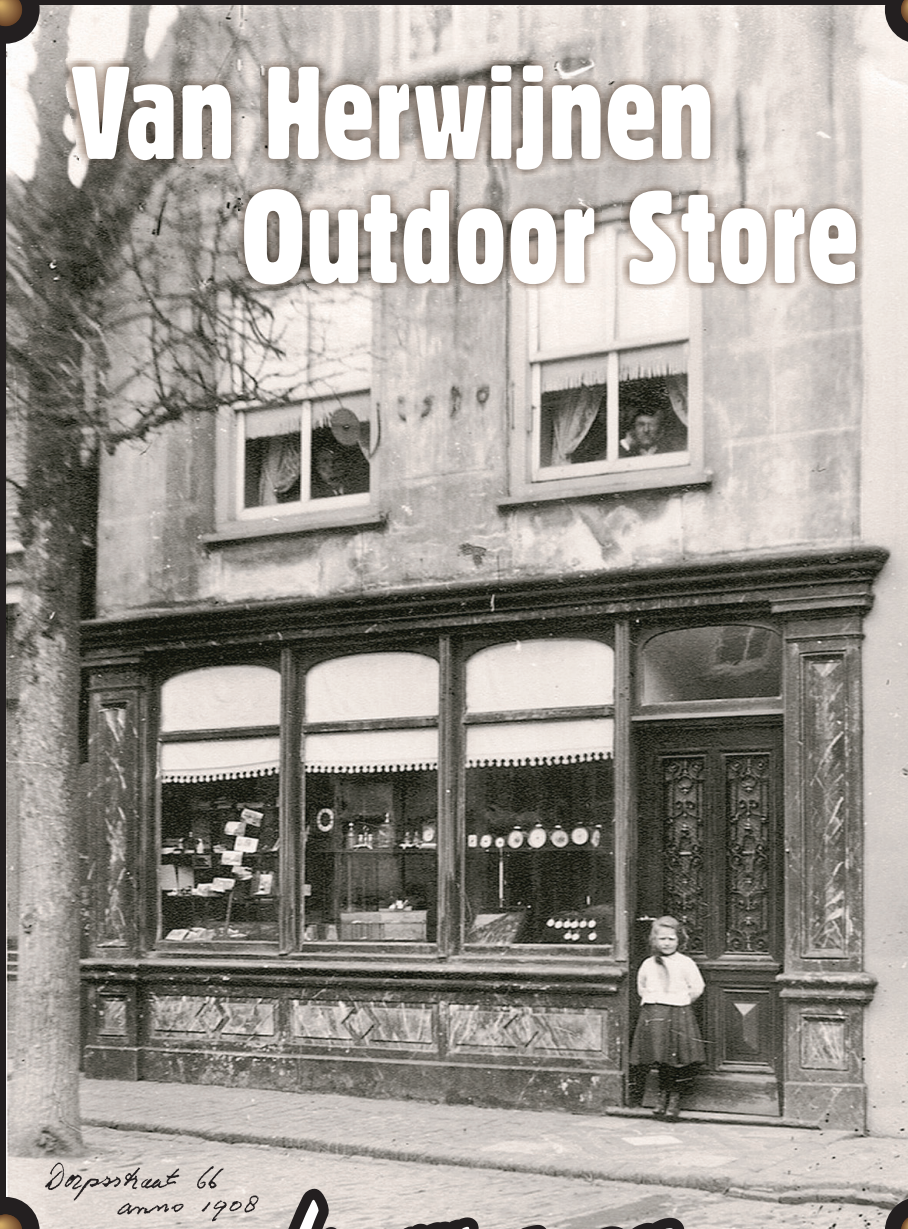
Wie heeft informatie over huisarts L. Façee Schaeffer, oud-burgemeester F.S.G. Bos, rijksveldwachter C.M. van der Graaf, C. Rotteveel, Cornelis van Haastert jr. (boer), Johannes van Haastert (boer), J. Hendriks (naaister), Chr. Westerman (boer), Petrus L. Brouwer (boer) en A. Ammerlaan (boer)?

Wie heeft persoonlijke herinneringen aan het leven in de Meerpolder van vroeger, of kent mensen die hierover kunnen vertellen (boerenleven, toestand van de wegen, dienstmeisje, naaister, knecht etc.)? Wie heeft persoonlijke herinneringen aan de R.K. meisjesschool (zusters Franciscanessen)? Wie bezit tijdschriften, kranten, brieven, dagboeken etc. uit de periode rond 1920? Wie heeft oude foto's uit de periode rond 1920 over Zoetermeer?

U kunt contact opnemen met Reinold Vugs (www.reinoldvugs.nl) via telefoonnummer (079) 341 53 17 of (bij voorkeur) mailen naar: reinold.vugs@gmail.com Alle reacties zullen vertrouwelijk worden behandeld. Met dank!

Van Herwijnen Outdoor Store

*Dorpsstraat 66
anno 1908*

vrijtijdskleding
wandelschoenen
bergschoenen
tenten

van
Herwijnen

dartsport
schietsport
campingaz dealer
kampeerartikelen

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - Telefoon (079) 316 35 51 - www.herwijnenzoetermeer.nl